

**UNIVERSITATEA “AUREL VLAICU” ARAD
FACULTATEA DE TEOLOGIE “ILARION V. FELEA”**

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

**CALITĂȚILE UMANE – CONDIȚIE FUNDAMENTALĂ PENTRU ALEGEREA ȘI
ADMITEREA CANDIDAȚILOR LA PREOȚIE, DUPĂ DREPTUL CANONIC
ORTODOX ȘI CEL ROMANO-CATOLIC.
DISPOZIȚII CANONICE ȘI PERSPECTIVE PASTORALE**

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC

Pr. Prof. Univ. Dr. Constantin Rus

DOCTORAND

Protos. (Teodor) Lucian Vid

ARAD

2019

PLANUL LUCRĂRII

Introducere	6
1. Motivația și alegerea subiectului.....	10
2. Scopul, și originalitatea.....	11
3. Metodologia cercetării.....	12
4. Limitele lucrării.....	13
5. Stadiul cercetării.....	13
6. Structura și conținutul lucrării.....	14
Capitolul I: Dreptul Bisericii, Sfintele Taine și Preoția	19
1. 1. Sfintele Taine și dreptul Bisericii.....	21
1. 1. 1. Teologia dreptului.....	23
1. 1. 2. Teoria fundamentală și statutul juridic al Sfintelor Taine.....	25
1. 2. Sfintele Taine ca acte juridice.....	25
1. 2. 1. Noțiunea și eficacitatea actului juridic.....	26
1. 2. 1. 1. Definiția actului juridic.....	26
1. 2. 1. 2. Eficacitatea actului juridic.....	27
1. 2. 2. Actele juridice sacramentale.....	27
1. 2. 2. 1. Actele juridice sacramentale în legislația canonică.....	27
1. 2. 2. 2. Efectele juridice ale Sfintelor Taine.....	28
1. 3. Sfânta Taină a Preoției.....	32
1. 3. 1. Problema dreptului de acces la Sfânta Taină a Preoției.....	36
1. 3. 2. Alegerea candidaților la Preoție	38
1. 3. 3. Admiterea candidaților la Preoție.....	40
1. 3. 4. Autoritatea pentru admitere la Preoție.....	48
1. 3. 5. Preoție, sacerdoțiu și persoana hirotonită.....	50
1. 3. 5. 1. Precizarea terminologiei: ordo și sacerdotius.....	53
1. 3. 5. 2. Demnitatea sacerdoțiului și persoana hirotonită.....	53
1. 3. 5. 3. Persoana hirotonită.....	54
Concluziile capitolului.....	61
Capitolul al II-lea: Calitățile umane după filosofia antică, Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți	62
2. 1. Calitățile umane după filosofia antică.....	62

2. 2. Calitățile umane după Sfânta Scriptură.....	79
2. 2. 1. Calitățile umane după Vechiul Testament.....	79
2. 2. 2. Calitățile umane după Noul Testament.....	83
2. 3. Calitățile umane după Sfinții Părinți.....	95
2. 3. 1. Calitățile umane după Părinții Capadocieni.....	101
2. 3. 2. Virtuțile natural.....	114
2. 3. 3. Virtuțile intelectuale și morale.....	115
2. 3. 4. Virtuțile supranaturale și teologice.....	118
2. 3. 5. Raportul dintre virtuțile morale și supranaturale.....	119
2. 4. Semnificația calităților umane.....	120
2. 4. 1. Termenii: calitate și virtute.....	120
2. 4. 2. Calitățile umane și morale.....	121
2. 4. 3. Natura calităților umane.....	122
2. 4. 3. 1. Raporturile cerute persoanei cu alte creaturi și evenimente.....	122
2. 4. 3. 2. Integritatea persoanei.....	124
2. 4. 3. 3. Maturitatea umană.....	128
2. 4. 3. 4. Intenția dreaptă.....	130
2. 4. 4. Calitățile umane și calitățile natural.....	131
2. 5. Calități umane și alte calități ale persoanei.....	131
2. 5. 1. Calitățile umane și harul divin.....	135
2. 5. 2. Calitățile umane și calitățile spiritual.....	137
2. 5. 3. Calitățile umane și intelectuale.....	141
2. 5. 4. Calități umane, calități fizice și psihice.....	143
a) Calitățile fizice.....	147
b) Calitățile psihice.....	149
Concluziile capitolului.....	150
Capitolul al III – lea: Calitățile umane după dreptul canonic ortodox, legislația bisericească și de stat.....	153
3. 1. Condițiile de alegere la Preoție.....	153
3. 2. Condițiile de admitere la Preoție.....	161
3. 2. 1. Formalitățile și documentele cerute.....	166
3. 2. 2. Condițiile fundamentale.....	170
3. 2. 2. 1. Vocația sau chemarea.....	172
3. 2. 2. 2. Botezul.....	174
3. 2. 2. 3. Sexul masculin.....	180

3. 2. 2. 4. Vârsta canonică.....	181
3. 2. 2. 5. Virtuțile dovedite.....	182
3. 2. 3. Condițiile intelectuale cerute.....	183
3. 2. 3. 1. Condițiile intelectuale de admitere la școlile teologice.....	184
3. 2. 3. 2. Condițiile intelectuale pentru admitere la Preoție.....	185
3. 2. 3. 3. Calitățile intelectuale proprii preotului.....	188
3. 2. 4. Calitățile pastorale.....	189
3. 2. 5. Condițiile fizice și psihice.....	193
3. 2. 5. 1. Integritatea fizică.....	196
3. 2. 5. 2. Sănătatea fizică.....	197
3. 2. 5. 3. Sănătatea psihică.....	197
3. 2. 5. 4. Moștenirea familială sau bunul nume.....	198
3. 3. Calitățile umane stabilite prin legile de stat bizantine: nomocanoane, de vechile pravile și de legiurile bisericești și de Stat.....	200
3. 3. 1. Calitățile umane stabilite de nomocanoane.....	202
3. 3. 2. Calitățile umane prevăzute în Vechile Pravile.....	204
3. 3. 3. Calitățile umane prevăzute în legiurile bisericești.....	207
3. 3. 4. Calitățile umane prevăzute în legiurile de Stat.....	207
Concluziile capitolului.....	208
Capitolul al IV – lea: Calitățile umane după doctrina canonică a Bisericii Romano-Catolice.....	210
4. 1. Calitățile umane în gândirea lui Toma d’Aquino.....	215
4. 1. 1. Virtuțile umane după Toma d’Aquino.....	215
4. 1. 2. Virtuțile intelectuale, morale, supranaturale și teologice în concepția Sfântului Toma d’Aquino.....	217
a) Virtuțile intelectuale.....	217
b) Virtuțile morale.....	218
4. 1. 3. Virtuțile supranaturale și teologice la Toma d’Aquino.....	230
4. 1. 4. Raportul dintre virtuțile morale și virtuțile supranaturale în concepția lui Toma d’Aquino.....	230
4. 2. Calitățile umane după Conciliul Vatican II și Codex Iuris Canonici.....	222
4. 2. 1. Conciliul Vatican II (1962-1965).....	222
4. 2. 1. 1. Propunerile pentru Conciliu.....	226
4. 2. 1. 2. Propunerile Comisiilor.....	227
4. 2. 1. 3. Propunerile făcute chiar la Conciliu.....	229

4. 2. 2. Redactarea Codului de Drept canonic.....	230
4. 2. 3. După promulgarea Codului de Drept canonic.....	233
4. 3. Calitățile umane în documentele conciliare și în Ratio Fundamentalis.....	233
4. 3. 1. Presbyterorum Ordinis.....	234
4. 3. 2. Optatam Totius.....	239
4. 3. 3. Ratio Fundamentalis.....	243
4. 3. 4. Pastores Dabo Vobis.....	254
4. 4. . Natura calităților umane după Conciliul Ecumenic Vatican II și Codul de Drept Canonic al Bisericii Romano-Catolice.....	249
4. 4. 1. Despre relațiile persoanei cu ceilalți oameni și cu evenimentele.....	250
4. 4. 2. Maturitatea umană.....	251
4. 4. 3. Maturitatea afectivă.....	254
4. 4. 4. Intența dreaptă.....	256
4. 4. 5. Calitățile umane și calitățile naturale.....	258
4. 4. 6. Calitățile umane și celelalte calități ale persoanei.....	259
4. 4. 7. Calitățile umane și harul.....	259
4. 4. 8. Calitățile umane și calitățile spirituale.....	261
4. 4. 9. Calitățile umane și calitățile intelectuale.....	263
Concluziile capitolului.....	265
Capitolul al V – lea: Dispoziții canonice și perspective pastorale.....	268
5. 1. Dreptul Bisericii de a pregăti preoții cu privire la cantitatea și calitatea cerută.....	268
5. 1. 1. Consecințele pentru Biserică a problemelor privind lipsa calităților umane.....	276
5. 1. 2. Obligația de a da Bisericii preoți înzestrați cu calități umane.....	284
5. 2. Propuneri pentru soluționarea problemelor legate de lipsa calităților umane.....	292
5. 2. 1. Caracterologie.	296
5. 2. 2. Procesul creșterii umane.....	296
5. 3. Modalități și condiții urgente pentru discernământ, îndrumare și formare.....	296
5. 3. 1. Calitățile umane sacerdotale.....	300
5. 3. 2. Mijloacele de a pune în aplicare o alegere, o îndrumare și o admitere în condițiile cele mai bune.....	305
5. 3. 2. 1. Suplinirea educației.....	309
5. 3. 2. 2. Cultura calităților umane a candidaților la Preoție.....	310
5. 3. 2. 3. Dispoziții privind maturitatea afectivă.....	311
5. 4. Dificultățile întâmpinate în viața, lucrarea și în pregătirea pentru Preoție.....	312
5. 4. 1. Factorii.....	313

5. 4. 2. Impactul asupra candidaților la preoție.....	314
5. 4. 3. Impactul asupra preoților.....	315
Concluziile capitolului.....	317
Concluzii generale	319
Bibliografie	327

REZUMATUL LUCRĂRII

Acest proiect de cercetare doctorală, dedicate calităților umane, condiție fundamentală pentru accesul la preoție, își propune să fie o călăuză dar și o linie fundamentală de conduită, atât pentru viața morală cât și pentru cea spirituală.

1. Motivația și alegerea subiectului

Pentru înțelegerea slujirii preoțești, Biserica a căutat să dea canoane și norme pentru a avea preoți demni și vrednici în lucrarea misionară și de mântuire menită a fi exercitată după învățătura lăsată de Domnul Hristos și de Sfinții Apostoli. Astfel, pentru un slujitor, de față, sau un viitor slujitor al sfintelor altare ale Bunului Dumnezeu, nu este indiferent dacă persoana cunoaște sau nu cunoaște datoriile ce revin acestei demnități.

Întrucât, în perioada când am ales această temă, activam în funcția de consilier administrativ bisericesc în cadrul Arhiepiscopiei Aradului, m-am consultat cu IPS Timotei Seviciu, Arhiepiscopul Aradului și cu pr. prof. conf. univ. dr. Constantin Rus, legat de tema tezei de doctorat, iar împreună cu domniile lor, am ales ca temă principală “Calitățile umane – condiție fundamentală privind alegerea și admiterea candidaților la preoție, ținând seama de calitățile umane. Dispoziții canonice și perspective pastorale”, iar motivele alegerii acestei teme au fost de natură practică.

Dat fiind faptul că în Arhiepiscopia Aradului nu se făceau pensionări ale clericilor, odată cu numirea în funcție am propus aplicarea legislației și în Eparhia Aradului iar o dată cu aceasta, urma a fi vacantate peste 35 de parohii. Pentru aceasta, era necesar ca în primul rând, eu personal, să stăpânesc legislația și o dată cu aceasta să cunosc cerințele stabilite de sfintele canoane. Pe lângă aceasta, mai era necesar de știut, care este raportul dintre știința teologiei și taina preoției, ce legătură și ce misiune au ele întreolaltă și față de trebuințele sufletești ale vieții în vremea contemporană. Aceste întrebări, sunt convins că și le pune fiecare preot, însă mai cu seamă ci cărora le revine datoria de a face propuneri conducătorului eparhiei, cu privire la admiterea în cler a candidaților la preoție.

2. Scopul, și originalitatea

În vremea contemporană, apostolatul creștin, prin slujitorii altarelor, presupune “o atitudine limpezită” în fața misiunii ei, dar tot o dată și o “cunoaștere desăvârșită a lucrului și a câmpului misionar”, urmate apoi de o râvnă față de slujirea vocațională, pe care trebuie să o îmbrățișăm nu doar cu sufletul, ci și cu trupul prin modul nostru de viață.

Toate aceste aspecte, m-au determinat a cerceta și a căuta elemente potrivite spre o cât mai bună admitere a candidaților la hirotonie, dar și a unei formări permanente după primirea hirotonie. Deasemenea, am considerat că, legat de această temă sunt prea puține abordări, dat

fiind acest fapt, este de mare folos această cercetare, atât pentru cei în funcțiile de conducere însărcinați cu numirea clericilor și admiterea teologilor în cler, cât și a tuturor formatorilor acestora. Nu excludem din această categorie nici pe cei în perioada formării, întrucât aceste cunoștințe, îi vor ajuta în creșterea și formarea lor.

În ceea ce privește originalitatea, am încercat să aduc un plus, evidențiind faptul că, vocația sau calitatea umană pe care am primit-o de la Dumnezeu, poate fi fructificată, dar nu poate fi formată, acolo unde nu a fost pusă de Creator. Vocația așa cum știm, este un dar de la Dumnezeu; ca substanță, nu mai putem aduce ceva nou, însă ca formă de manifestare, vocația se primește și se înnoiește permanent. De altfel, există păreri care afirmă că vocația poate fi formată chiar acolo unde nu este. Dar, ținând seama că vorbim despre darul lui Dumnezeu, în sensul că așezăm o persoană de parte bărbătească în postura de slujitor al altarului, își va însuși cu timpul aceste trăiri, până la stadiul unirii cu Hristos, dar în cazul dat, nu poate fi vorba de vocație. Chemarea pentru preoție vine doar din partea lui Dumnezeu, iar aici, putem vorbi doar de ”convertirea individului”, pe temeiul oferit de educația religioasă primită în cadrul școlilor teologice.

Dacă ar fi să tratăm acest subiect în profunzimea lui, nu ar fi suficient să fie dezbătut doar din punct de vedere canonic-liturgic, ci este obligatoriu, a privi și din perspectiva morală, psihologică, dogmatică dar mai ales din cea Vetero-testamentară, întrucât vocația se regăsește într-o largă sferă de acțiuni. Ar fi cu neputință a cuprinde și a epuiza cercetarea privind formarea și alegerea candidaților la preoție, ținând seama doar de calitățile umane. Este necesar ca această temă să fie dezvoltată, printr-o cercetare amănunțită având ca bază Sfintele canoane și Scrierile Sfinților Părinți, iar ca arie de înțelegere, cercetările psihologice atât morale, cât și cele legate de personalitate, rol, conduită, sine, etc.

O altă abordare a acestei teme, poate fi făcută prin prisma unei paralele între condițiile admiterii în cler după Dreptul Canonic Ortodox și Dreptul Canonic al Bisericii Romano Catolice, ținând seama de faptul că cele două Bisericii, au mers împreună pe întreaga perioadă de formare și constituire a învățaturii de credință.

3. Metodologia cercetării

Privitor la metoda de cercetare, vom accentua iarăși că încercarea a fost aceea de a realiza o analiză teologică interdisciplinară, motiv pentru care am utilizat mai multe metode de cercetare. Întrucât alegerea și admiterea candidaților la preoție a fost o preocupare încă din timpurile Sfinților Apostoli, continuând prin urmașii lor, episcopi, am abordat metoda istorică, care a ajutat la evocarea celor mai importante etape din viața Bisericii, și aici ne referim atât la Biserica Primară dar și la perioada de după schismă, Biserica de Răsărit și biserica de Apus, tranzitând întreg spectrul apostolic, până în cel contemporan.

Metoda analitică, ne-a ajutat să cercetăm provocările, datorită diferențelor teologice diferite, la care Biserica Ortodoxă trebuie să în exercitarea misiunii și a lucrării sale misionare, prin prisma ecumenicității dar și a ecumenismului de astăzi. Analiza documentară a diferitelor izvoare și legiuiri ce privesc diferite aspecte ce vizează conduita Bisericii, dar și viața interumană, și modul în care acestea sunt valorificate în perimetrul și în afara Bisericii.

O altă Metodă folosită în cadrul prezentei cercetări academice este observația sociologică prin analiza relațiilor sociale ale indivizilor, cu privire la rolul avut de Biserică în cadrul societății și al formării caracterelor. Această analiză, a facilitat aprofundarea cunoștințelor din domeniul psihologie, în concordanță cu noile provocări ce vizează Biserica și comunitățile.

Metoda comparativă a adus o contribuție în ceea ce privește buna înțelegere a specificului ortodox, fiind evidențiat în raport cu normele canonice și morale de factură apuseană, păstrând nealterată învățătura de credință ortodoxă.

Prin metoda sintetică, am încercat să formulăm răspunsuri la provocările noi, ale societății moderne, dar mai ales cu privire la cele legate de moralitatea clerului.

4. Limitele lucrării

Deși lucrarea de față are o serie de merite și contribuții la îmbogățirea cunoștințelor generale referitoare la alegerea și admiterea candidaților la preoție, ținând seama de calitățile umane, fundamentate pe dispoziții canonice și perspective pastorale, studiul de față, are limite, însă coroborate cu rezultatele empirice obținute, bazate pe tratatele existente, oferă posibilitatea cercetării și aprofundării unor noi direcții viitoare.

Acest studiu, a fost efectuat în contextul oferit de normele și cerințele actuale, ale Bisericii Ortodoxe Române, fiind o perspectivă a fi tratat și după normele Bisericii Romano Catolice.

Deasemenea, în al treilea rând, datorită naturii contextuale, a virtuților, dar și a calităților umane, tinând cont de “convertirea individului” ar fi de folos o abordare morală și filosofică, încadrată în ceea ce numim lipsă vocațională a clerului.

5. Stadiul cercetării

Problema admiterii în cler și problema vocației, a fost în mică măsură studiată și pusă într-o teză de cercetare. Științele care ar fi chemate să cerceteze vocația, nu-au făcut acest lucru în perimetri teologiei și raportat la Dumnezeu. Profesorul Constantin Enăchescu, afirmă că la noi abia s-au început cercetări metodice asupra faptelor de vocație, sub numele de tipologie și de caracterologie, care deși sunt deocamdată în fază incipientă, au menirea de a fi dezvoltate, în cadrul unei noi științe, cea a vocației.

În ceea ce privește problema vocației, aceasta a fost studiată la noi și din punct de vedere teologic și din punct de vedere teologic dar în acest tratat, am încercat să tratăm această problemă, sub raport canonic-pastoral.

În ceea ce privește stadiul actual al cercetării, din nefericire, nu există în prezent nici un autor sau colectiv de autori care să fi redactat o altă lucrare științifică de referință cu privire la calitățile umane – condiție fundamental privind alegerea și admiterea candidaților la preoție, cu adăugirea dispozițiilor canonice și pastorale.

6. Structura și conținutul lucrării

Ca structură, lucrarea de față cuprinde 5 mari capitole, precedate de argument și introducere, iar la final se regăsesc concluziile generale ale cercetării.

Capitolul I, al tezei, expune aspecte definitorii, cu privire la Dreptul Bisericii, Sfintele Taine și preoția. Aici am încercat să definim Sfintele Taine și să vedem ce este dreptul Bisericesc și raportul avut în cadrul Tainelor. Dreptul Bisericii, este reliefat prin aplicarea canoanelor, a legiurilor bisericești dar și prin hotărârile Sfântului Sinod, prin care sunt oferite clerului slujitor dar și credincioșilor elementele de conduită precum și o viziune reală a Bisericii Ortodoxe universale și locale, sub aspectul ei de instituție divino-umană. Astfel, s-a evidențiat faptul că Dreptul bisericii, este un drept al tuturor membrilor ei. Nu se poate vorbi despre Biserică fără a fi abordate normele canonice. Cu privire la Sfintele Taine ale bisericii, am evidențiat lucrarea lor văzută și cea nevăzută, așa cum învață dogmele și se administrează în slujba Bisericii. În acest capitol, am încercat să facem o analiză juridică și doctrinară, cu implicații pastoral-misionare reliefate de tema tratată. În subcapitolele tratate, s-a argumentat noțiunea și eficacitatea actelor juridice în cadrul Sfintelor Taine, reliefate în legislația canonică, evidențiind normele și îndrumările ce constituie validitatea și legalitatea tainelor. Deasemenea, subcapitolul al treilea, tratează despre taina preoției în sine, unde se pune accentul pe problema dreptului de acces la preoție, alegerea candidaților, admiterea acestora în cler, precum și raportul dintre preoție, sacerdoțiu și persoană hirotonită. Aici, s-a accentuat cercetările cu privire la persoanele hirotonite, deoarece este foarte important ca Biserica să aibă slujitorii pregătiți și integri, conform cerințelor și impunerile ce revin din acestea, în ceea ce privește admiterea la preoție. Canoanele și legislația bisericească, prin lucrarea Bisericii, rămân o linie fundamentală de conduită, atât pentru viața morală cât și cea spirituală.

În capitolul al II - lea, se prezintă principalele direcții de cercetare în ceea ce privește importanța calităților umane pentru admiterea în cler, după filosofias antică, Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți. Aici au fost tratate virtuțile umane, privite din perspectivă teologică și filosofică, Astfel, s-a vorbit despre virtuțile umane în filosofia antică, în Sfânta Scriptură, precum și în gândirea Sfinților Părinți.

Cei trei mari părinți Capadocieni, Vasile cel Mare, Grigorie de Nazianz și Grigorie de Nissa, au luptat pentru apărarea credinței și au arătat că recurgerea la aceasta nu înseamnă renunțarea la lume, ci că aceasta este drumul prin care lumea este condusă spre desăvârșirea propriei vocații.

Am vorbit despre definițiile și distincțiile virtuților din punct de vedere moral, subliniind faptul că virtuțile, la fel ca și valoarea morală pe care acestea o susține, pot fi cercetate sub două aspecte, adică sub aspect teoretic cât și practic. Primul aspect, îl constituie teoria virtuților, iar ce de al doilea reprezintă etica virtuților.

În istoria filosofiei vechi, virtuțile au fost rareori separate, teoria virtuților, având scopuri de fundamentare ontologică, respectiv specificul virtuții fiind o modalitate etică de a fi a omului. Prin aceasta, am arătat, că valorile morale sunt determinări axiologice ale existenței umane, iar virtuțile morale reprezintă aptitudini, puteri, dispoziții umane, care au drept scop făptuirea binelui. Vedem aici o alternanță și anume aceea că, binele se realizează prin practicarea virtuților, iar virtuțile nu se pot manifesta decât în relație cu binele.

După Părinții Capadocieni, virtuțile sunt împărțite în cinci categorii și anume: virtuți umane, virtuți naturale, virtuți intelectuale, virtuți morale, virtuți supranaturale și teologice. S-a subliniat aici faptul că, mintea omului trebuie mereu cultivată cu toate valorile care angajează ființa omenească spre adevăr, bine și frumos, ajutând-o astfel să se descătușeze de poftele inferioare care o târăsc prin patimi. Ca unii care au propovăduit virtutea ca o cale ce duce și împlinește sfințenia asemănării cu Dumnezeu, Sfinții Părinți Capadocieni nu au putut rămâne indiferenți față de modul în care era concepută ea, de gânditorii vremii. Ei arătau că, omul virtuos este omul rațional care și-a rânduit viața conform cu rațiunea și conduita ei. Omul prin virtuți, devine rațional nu numai în viața lui individuală, ci mai mult decât atât, în viața cu semenii.

Printre temele tratate în filosofia morală și teologia morală, virtutea are un loc important. Atunci aceste două științe trebuie să fi cercetate dacă cineva dorește să ajungă la o idee clară despre virtuți și, astfel, despre calitățile umane. Abordarea noastră ne va conduce la învățătura filosofico-teologică a scolasticismului. Toma de Aquino fiind cel mai autoritar reprezentant, învățătura sa despre virtuți în lucrarea *Suma Teologica* pare a fi cel mai bun punct de plecare pentru a înțelege semnificația calităților umane citate de legislația Bisericii. Cu toate acestea, trebuie să recunoaștem că Toma de Aquino nu a inventat totul. El s-a bazat pe considerațiile deja existente pe care le-a perfecționat.

Termenii calitate și virtute, calitățile umane și morale, natura calităților umane, care pot fi: virtuți sociale, raportul persoanei cu alte creaturi și evenimente, integritatea persoanei, maturitatea umană și intenția dreaptă. Am evidențiat aspectul privind calitatea umană, vădint

faptul că aceasta este un concept care se utilizează în toate domeniile vieții economice și sociale, însă care prezintă caracter subiectiv și care are semnificații particulare. Calitățile umane și alte calități ale persoanei, au fost evidențiate în subcapitolul al treilea, fiind puse în raport cu harul divin care se manifestă în ființa umană.

Un alt aspect legat de calitățile umane au fost evidențiate calitățile umane după Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți. În scrierile Sfintei Scripturi calitățile umane, cele necesare preoților, au avut un rol educativ, pentru întreaga comunitate, iar calitățile sacerdotale au avut tot o dată caracterul și rostul de simbol al celor ce aveau să vină.

Calitățile umane pozitive, ca și în ziua de azi, s-au întrepătruns cu calitățile umane negative. Acest lucru îl vedem din parabola bunului samarinean (Luca 10) de unde reiese decaderea preoțimii și depărtarea acestora de înalta misiune la care erau chemați să pregătească poporul pentru venirea lui Mesia. Acest lucru se vede și din comportamentul arhierilor Anna și Caiafa, chipurile preoției decăzute. opusul păreoției Vechi Testamentare și a calităților menite unui slujitor, vor reflecta în preoția Noului Testament: “Caracterul provizoriu și decadența preoției Vechiului Testament vor fi remediate prin instituirea preoției definitive a Noului Testament”. Lipsa calităților umane în preoția vechiului Testament, a fost remediată de însuși Mântuitorul Iisus Hristos prin preoția noului Testament, desăvârșită prin Duhul Sfânt, care va manifesta în ființa umană, lucrarea binelui.

În conținutul celor patru Sfinte Evanghelii se află vaste preocupări legate de condiția umană, filisofică, literară, condiții necesare omului contemporan. În evangheliile, omul, subiectul minunilor Mântuitorului, nu e numai esența relațiilor sociale sau a diferitelor vindecări biologice privit într-un sens îngust, ci Mântuitorul Iisus Hristos reaprindea în el dorul după Dumnezeu, îl făcea pe om să-și regăsească în sufletul său puterea de a crede, credință ce i-a fost dată în dar și doar ajungând omul la această măsură a credinței se înfăptuia minunea vindecării în viața sa. Dificultățile întâmpinate în viața, lucrarea și în pregătirea pentru Preoție, sunt tratate în al doilea punct al acestui capitol. Aici am reliefat factorii care duc la dificultăți, impactul asupra candidaților la preoție și impactul asupra preoților.

Capitolul al III – lea, are ca temă principală, calitățile umane după dreptul canonic orthodox, legislația bisericească și de stat. Aici am evidențiat condițiile de alegere la preoție și condițiile de admitere la preoție. Astfel, acest capitol, prezintă faptul că cei care doresc să intre în cler, au nevoie de o educație religios-morală aleasă, potrivită cu chemarea lor, de învățători și conducători ai poporului, întrucât, ei să poată să instruiască poporul.

S-a pus accentul pe condițiile fundamentale de acces la preoție și anume: vocația, botezul, sexul masculin, vârsta canonică, virtuțile dovedite dar și condițiile intelectuale ce se cer. Aceste condiții sunt fundamentale pentru accesul la preoție. Prin botez, conform doctrinei Bisericii

noastre, omul se îndreptează, se luminează și se sfințește, se umple de puterea Duhului Sfânt și se unește cu Hristos. Canonul 49 apostolic, precizează că botezul este moarte și înviere cu Hristos. Vocația pentru preoție este necesară, deoarece prin vocație, omul manifestă darurile primite de la Dumnezeu. Doar persoanele de parte bărbătească au accesul la hirotonie, după cum reiese și din Sfânta Scriptură, că femeia trebuie să tacă în Biserică, după cum poruncește și canonul 70 al sinodului VI ecumenic.

S-a accentuat deasemenea condițiile fizice și psihice cerute candidaților la preoție. Calitățile fizice sunt cele privitoare la sănătate, care sunt de la sine înțeles referitoare la integritatea corporală și la vârstă. Una din condițiile de intrare în cler este aceea de a fi lipsit de probleme fizice, adică de a fi integru, canonul 21 apostolic, face cunoscut acest aspect.

Calitățile psihice și morale, sunt extrem de importante, deoarece, am evidențiat aici că, clericii trebuie să aibă credință tare și neclintită cunoscând adevărurile de credință. Canoanele Bisericii, cer ca intrarea în cler să se facă numai în urma voinței libere a candidatului (Canonul 10 al Sfântului Vasile cel Mare), care să exprime vocația internă pentru serviciul spiritual. Un alt aspect este acela ca slujitorii bisericești să nu fie împiedicați în împlinirea misiunii lor de către îndatoririle lumești, se cere ca persoana ce accede la preoție să se lepede de aceste îndatoriri, înainte de a intra în cler (canoanele 6, 81, 83 apostolice).

Calitățile umane stabilite prin legile de stat bizantine, nomocanoane, de vechile pravile și de legiurile bisericești, precedate de calitățile umane după Conciliul al II-lea Vatican, fac obiectul cercetării subpunctelor trei și patru.

În cuprinsul nomocanoanelor, găsim hotărâri referitoare la condițiile și calitățile umane, pe care trebuie să le îndeplinească candidații la preoție. Așa cum vedem și în Canoanele Sfinților Apostoli, și în nomocanonul în 50 de titluri, episcopul este fundamentul organizării Bisericii, iar egalitatea dintre ei arată continuitatea egalității apostolilor dar tot o dată continuitatea lăsată de Domnul Iisus Hristos, Întemeietorul și Capul Bisericii.

Vechile pravile, au militat ca preoții să deprindă calitățile cele bune, și a se face pildă de respect față de țoți și toate, accentuând ascultarea și respectarea autorităților de stat. Astfel, Pravilele noastre au atins multe calități ale conduitei și trăirii religios morale a clerului. Chiar dacă aceste canoane au privit timpul de atunci, ele își au și astăzi autoritatea și multe dintre ele sunt actuale, continuând să fie obligatorii atât pentru candidații la preoție cât și pentru slujitorii altarelor.

Capitolul al IV – lea, prezintă calitățile umane după după doctrina canonică a Bisericii Romano-Catolice. Prezentarea condițiilor de admitere a candidaților la preoție ne-a permis să privim calitățile umane ca parte integrantă a acestor condiții. Dar ce se înțelege prin calitățile umane?

Acest proiect de cercetare se desfășoară în cadrul dreptului canonic. Semnificația termenilor și a expresiilor folosiți de acest drept nu include întotdeauna sensul comun atribuit lor. De aceea, vom încerca să ajungem la o înțelegere a calităților umane, pornind în principal de la dispozițiile canonice.

Cu toate acestea, semnificația lor juridică nu este întotdeauna străină de istoria folosirii lor sau de utilizarea altor termeni. Acesta este motivul pentru care abordarea prezentă va porni de la o elucidare terminologică asupra virtuții, în special în ceea ce privește determinările teologiei scolastice în materie de moralitate.

Dar numai această cercetare este insuficientă pentru a lumina întregul înțeles al calităților umane. Confruntarea cu alte realități prezente în dispozițiile canonice, cu acceptări similare sau conexe, pe de o parte, și pe de altă parte, cu alte calități ale candidatului, prezente în el sau dobândire, pot ajuta la anticiparea mai puțin cunoscută a calităților umane. Aceste considerente ne determină să păstrăm pentru prezentul capitol, ca părți diferite, următoarele puncte:

- semnificația calităților umane;
- calitățile umane și alte calități ale persoanei.

În decretul *Optatam totius* se vorbește despre necesitatea de a continua și perfecționa formarea preoțească, după terminarea perioadei de studii din Seminarii sau Facultăți teologice. Această perfecționare, chiar dacă are ca destinatari preoții tineri, nu exclude celelalte categorii de preoți și tinde la înnoirea formării spirituale și pastorale.

În decretul *Presbyterorum Ordinis*, această preocupare se extinde la toți preoții. Episcopilor le revine răspunderea gravă sfințeniei preoților și de aceea trebuie să aibă cea mai mare grijă de formarea continuă a preoțimii lor.

Capitolul al V-lea, intitulat “Dispoziții canonice și perspective pastorale”, este analizată dreptul bisericii de a pregăti preoți cu privire la cantitatea și calitatea cerută. Deasemenea, sunt evidențiate consecințele pentru Biserică a problemelor privind lipsa calităților umane și obligația de a da Bisericii preoți înzestrați cu calități umane.

Școala este factorul de căpetenie al educației, iar biserica și-a însușit astfel dintotdeauna dreptul și obligația educării și pregătirii clerului. Școala teologică, este “izvorul educației ființei omenești”, întrucât privește direct pe teolog, dar în mod indirect pe credincioșii ce-I va conduce acest teolog “la vremea sa”.

Educația este un drept consfințit de cele mai importante documente naționale și internaționale, și pornind de la această premisă, vedem că Siberia este profund implicată, poziționând învățământul Teologic la loc de frunte, în ierarhia preocupărilor sale.

În cadrul scolilor teologice, școala de cântăreți bisericești, seminar teologic liceal, facultatea de teologie (licență, masterat și doctorat), teologul, primește avutul său de educație,

care-I servește mai târziu “ca bază” în pastorația ce-l așteaptă. Educația este un pilon de bază în pregătirea clerului iar înțelepciunea nu vine numai din harul divin ci și din cunoștințele dobândite, ce au fost transmise atât prin scris cat și prin viu grai de Învățătorul Hristos, Sfinților apostoli și urmașilor lor.

Propunerile pentru soluționarea problemelor legate de lipsa calirăților umane, sunt enumerate în punctul doi de la capitolul cinci. Aici am evidențiat necesitatea unui proces al creșterii umane pe care trebuie să il aibă viitorul preot, precum și caracterul Modalitățile urgente pentru discernământ, îndrumare și formare, constituie punctul trei al acestui capitol. Aici s-au evidențiat calitățile umane sacerdotale, Mijloacele de a pune în aplicare o alegere, o îndrumare și o admitere în condițiile cele mai bune. Pentru satisfacerea acestora, trebuie avut în vedere pregătirea morală, care este “legea supremă” pentru preoție. Curăția morală e sfințenie, iar sfințenia este unul din atributele lui Dumnezeu. Întrucât preoția este o slujire dumnezeiască, se cere de la candidat o profundă evlavie și o aleasă înțelepciune zice Sfântul Ioan Gură de Aur. Acest lucru, se poate vedea și din cele spuse de Sfântul Apostol Pavel care zice: “legea veche, cu toată slava ei, era fără de slavă, față de legea nouă, din pricina slavei covârșitoare a acesteia”. (II Corinteni 3, 10). Astfel, se cere preotului o “aleasă și adâncă sensibilitate religioasă” un puternic simț al divinului.

În concluzie, am spune că, scopul proiectului de cercetare, declarat de la început și adesea amintit în desfășurarea cercetării, este un rezumat în căutarea căilor și mijloacelor de a da Bisericii preoți înzestrați cu calități umane necesare exercitării puterii bisericești în cele trei ramuri ale ei: învățătoarească, sfințitoare și conducătoare sau pastorală.

Urmărirea acestui scop a impus o cercetare preliminară prin identificarea legăturii care trebuie stabilită între dreptul Bisericii și Sfintele Taine și prin expunerea condițiilor stabilite de către legiuitor pentru accesul la preoție. În ceea ce privește primul punct, am văzut cum a fost folosită teologia dreptului și teoria filosofică fundamentală, care, fiecare în felul său, are propriul său mod de a demonstra că dreptul Bisericii și Sfintele Taine nu se exclud. Sfintele Taine conțin ele însele un caracter juridic care le face acte juridice. Actele sacramentale sunt acte juridice care necesită să fie valabile și legale, în conformitate cu prevederile canonice și juridice stabilite în acest scop. Dar chiar dacă valabilitatea sau liceitatea unei Taine nu este în joc, totuși ea trebuie să fie administrată conform normelor canonice prescrise și pentru binele Bisericii și al credincioșilor.

Sfintele Taine, în general, constituie un drept pentru credincioși, dar Sfânta Taină a Preoției este ceva mai mult, pentru că ea nu este un drept pentru un credincios. Cu toate acestea, administrația sa se supune aceluiași legi ca și celelalte Sfinte Taine. Motivul este că această Sfântă Taină este un drept nu pentru persoana fizică care o cere, ci pentru persoana morală care

este Biserica. Tocmai pentru că nu este un drept pentru persoană și este pentru Biserică accesul la ea necesită prevederi speciale și măsuri de precauție, principalele fiind alegerea și admiterea prealabile înainte de administrarea acestei Taine. Administrare, care deschide calea spre exercitarea preoției, spre primirea drepturilor și îndatoririlor care îi sunt atașate.

Al doilea punct preliminar constituie condițiile cerute pentru alegerea și admiterea la preoție. Instituțiile teologice sunt orânduire să contribuie la alegere și să conducă la admitere. Acestea sunt seminariile și facultățile de teologie. Dacă trecerea în primul grad de învățământ teologic și chiar existența lui nu este obligatorie, al doilea grad, învățământul superior este prezentat ca un cadru normal pentru toți cei care aspiră la preoție. Din numărul condițiilor stabilite pentru admiterea mai îndepărtată sau imediată, unele privesc persoana însăși, în sensul că se referă la calitățile sale intrinsece sau dobândite. Aceste condiții sunt spirituale, intelectuale, fizice și psihologice, umane și morale. Condițiile personale spirituale sau calitățile spirituale sunt exprimate într-o stare de spirit dobândite în practica de a trăi, dar, de asemenea, în caracterul baptismal, credința integrată, virtuțile dovedite și în starea vieții celibatate trăită și acceptă. Calitățile intelectuale sunt însumate într-un ansamblu de cunoștințe atât din domeniul profan, cât și din cel religios, care trebuie dobândite. Formarea umanistă și științifică, teologică și doctrinară, oferită atât la Seminariile teologice cât și la facultățile de Teologie, vizează întărirea calităților spirituale. În ceea ce privește condițiile fizice și psihice necesare, sexul masculin, integritatea fizică, vârsta canonică, sănătatea fizică și psihică precum și ereditatea familiei joacă un rol semnificativ în realizarea lor. Condițiile umane personale sau calitățile umane ale candidaților la preoție, bine înțelese și bine discutate, trebuie să fie reținute în cadrul și în luarea în considerare a tuturor calităților menționate mai sus.

Problemele preliminare au servit ca un punct de plecare pentru a ajunge la inima subiectului. În primele două capitole, unele concepte folosite în enunțul subiectului și a altor realități conexe s-au bucurat de o elucidare terminologică. A rămas să se abordeze semnificația calităților umane, deoarece cunoașterea acceptării lor nu acoperă o importanță mai mică. Pentru a pătrunde în sensul lor, s-a recurs la expunerea despre virtuțile umane, atât în gândirea Sfinților Părinți capadocieni, cât și a lui Toma d'Aquino. În reflecțiile lor, bazate pe filozofia antică și datele anterioare teologice, ei au făcut distincție între virtuțile naturale și umane, precum și între virtuțile intelectuale și morale. Virtuțile sunt calități, qualitates, repetă ei fără încetare. Apoi, în Codul de Drept Caonic al Bisericii Catolice apare termenul *dotes* care are aproape același înțeles. Considerând că studiul comparativ al utilizării termenului *qualitas* și cel al lui *dos* în Codul de Drept Canonic face posibilă descoperirea cvasi-identității semnificației lor, am ajuns la concluzia că luând în considerare contextul folosirii lor, expresiile "calitățile umane", "calitățile morale", "virtuțile umane" și "virtuțile morale" pot acoperi aceeași semnificație.

În conformitate cu perspectivele diferiților autori, acceptarea calităților umane a fost împinsă dincolo de virtuțile sociale pentru a acoperi raporturile ordonate ale persoanei cu ea însăși, cu ceilalți, cu evenimentele. Și întrucât calitățile umane în cauză nu sunt cele ale unei ființe umane ci ale candidaților la preoție, cercetarea lor s-a extins la datele antropologice conexe, care sunt integritatea persoanei, maturitatea umană, intenția de drept și maturitatea afectivă. Persoana care a fost capabilă să-și integreze personalitatea sa, care este matură și echipată cu o intenție dreaptă, posedă calități umane autentice, deschise spre preoție. Dorința de a face să apară înțelegerea cea mai largă a acceptării calităților umane a dus la faptul de a le confrunța cu alte condiții personale, cu celelalte calități ale persoanei, și anume cu calitățile spirituale și intelectuale, fizice și psihice care au fost deja expuse. Niciuna dintre calitățile persoanei nu poate fi izolată și separată de celelalte calități.

În această etapă a procesului de cercetare, putem spune că înțelesul calităților umane a fost reținut și că îmbrățișăm într-o privire oricât de puțin înțelegerea lor. Dar acest lucru nu este suficient pentru a trece la definirea condițiilor și a modalităților de a le percepe și de a le forma în candidații la preoție. Abordarea lor justificatoare și istorică s-a dovedit a fi necesară. Într-adevăr, dacă este necesar ca candidații la preoție să posede calități umane, este pentru că Hristos, a cărui misiune trebuie să o continue și căreia trebuie să se identifice, a posedat calități umane care se reflectă în persoana Sa, în învățătura Sa, în tot ce a făcut. Sfintele Evanghelii mărturisesc abundant despre aceste calități umane. Fericitările și parabolele conțin lecții de comportament acceptabile și aplicabile de orice ființă umană, fără deosebire de religie. Iisus Hristos este apoi maestru al virtuților umane, iar scrierile apostolice, în special cele ale Sfântului Apostol Pavel, iluminate de viața și învățătura sa, explică și expun comportamentul moral așteptat al celor care aderă la Hristos, al acelor pe care El i-a instituit să Să-i continue misiunea și care aspiră la preoție. În Noul Testament sunt de asemenea expuse pe lângă virtuți și vicii care trebuie evitate de candidații la preoție.

Dacă apropierea la viața și la învățătura lui Hristos poate justifica prezența dispozițiilor canonice asupra calităților umane, este necesar să spunem că din punct de vedere istoric noi factori au apărut în universul omului și consecințele pe care le-au adus, pregătirea Conciliului Vatican II, celebrarea și punerea în practică a învățăturii sale, explică în continuare această prezență.

Printre factorii care trebuie menționați se numără, printre alții, progresul științific și tehnologic, industrializarea și urbanizarea, dezvoltarea mijloacelor de comunicare, ideologiile, schimbările sociale și economice, mișcările sociale; și în cadrul Bisericii, doctrinele bisericesti legate direct de comportamentul persoanelor. Acești factori au afectat profund familia, dislocându-o, compromițând asumarea rolului său de mediu natural pentru creșterea armonioasă a

copiilor și a tinerilor. Acești factori, prin pierderea calităților umane, îngreunează viața preoției, deturnând și complicând îndrumarea candidaților.

Preoția nu este o slujire obișnuită și nici ușoară, căci pentru împlinirea ei este nevoie de multă cunoaștere și pricepere, de echilibru sufletesc și tact pastoral, de implicare și responsabilitate, fapt care face pe Sfântul Ioan să afirme: “Să înșir toate greutatele preoției înseamnă să măsoar marea”.

BBLIOGRAFIE

1. Izvoare

1.1. Izvoare biblice

1. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2013
2. *Biblia, adică Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului și Noului Testament*. Tipărită întâia oară la 1688 în timpul lui Șerban Vodă Cantacuzino. Retipărită după 300 de ani în facsimil, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988.
3. *Noul Testament*, tipărit pentru prima dată în limba română de către Simion Ștefan, Reeditat de către Emilian, Episcop de Alba Iulia, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Alba Iuliei, Alba Iulia, 1988.

1. 2. Izvoare juridice.

1. *Ad catholici sacerdotii – Enciclica Preafericitului Părinte Pius al IX-lea despre preoția catolică*, Tipografia Seminarului Teologic Greco-catolic, Blaj, 1936.
2. *Biserica, Una, Sfântă, Catolică și Apostolică*, Sapiientia, Iași, 2001.
3. *Carte Românească de învățătură de la Pravilele Împărătești*, Iași, 1646, Editura Academiei Române, București, 1961.
4. *Codul Calimachi, 1817*, Editura Academiei Române, București, 1958.
5. *Codul de procedură civilă, 12 Legi uzuale*, Editura Hamagiu, 2011.
6. Comisia Pontificală *Codici Iuris Canonici Recognoscendo*, *Communicationes*, VIII, 2 (1976), p. 108-166.
7. Comisia Pontificală *Ad Codicem Iuris Canonici Authentice Interpretandum*, *Communicationes*, XVI, 2 (1984), p. 158-195.
8. *Conciliul Ecumenic Vatican II*, Arhiepiscopia Romano-Catolică de București, 2000
9. *Conciliul Ecumenic Vatican II*, Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice, București, 1999
10. *Conciliul Vatican II, Constituții, decrete și declarații*, Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice, București, 1999.
11. *Conciliul Vatican II, Constituții, Decrete, Declarații*

12. Congregația pentru cler, "Instrucțiunea *Colaborarea laicilor cu preoții*", 15 august 1997), în *Documentation Catholique*, 2171 (1997), p. 1009-1020.
13. Congregația pentru cler, "Instrucțiunea *Preotul păstor și conducător al comunității parohiale*", 4 august 2002, Vatican, 2002.
14. Congregația pentru cler, "Scrisoarea circulară *Preotul, maestru al Cuvântului, slujitor al sacramentelor și conducător al comunității în mileniul al III-lea creștin*", 19 martie 1999, în *Documentation Catholique*, 2212 (1999), p. 883-900.
15. Congregația pentru cultul divin și disciplina Sacramentelor, *Pontificale Romanum, De ordinatione episcopi, presbyterorum et diaconorum*, Vatican, 1990.
16. Congregația pentru doctrina credinței, "Declarația *Inter insigniores*", 15 octombrie 1976, în *Acta Apostolicae Sedis*, 69 (1977), p. 98-116.
17. Congregația pentru doctrina credinței, "Declarația *Persona humana*", 29 octombrie 1975, în *Acta Apostolicae Sedis*, 68 (1976), p. 77-96.
18. Congregația pentru doctrina credinței, "Scrisoarea *despre colaborarea bărbatului cu femeia în Biserică și în lume*", 31 mai 2004, în *Documentation Catholique*, 2320 (2004), p. 775-784.
19. Congregația pentru educația catolică, "*Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*", în *Acta Apostolicae Sedis*, 62 (1970), p. 321-384.
20. Congregația pentru educația catolică, *Il presente sussidio*, 11 aprilie 1976, în *Enchiridion Vaticanum*, 5 (1974-1976), p. 188-256.
21. Congregația pentru sacramente, "Decretul *Quam Singulari*", 8 august 1910, în *Acta Apostolicae Sedis*, 2 (1910), p. 577-583.
22. Congregația Sfântului Oficiu, "Decretul *Lamentabili*", 3 iulie 1907, în *Acta Apostolicae Sedis*, 40 (1907), p. 470-478.
23. *Coplecțiune de legiurile României vechi și cele noi*, Editura Bujoreanu Ioan, vol. III, București, 1885.
24. *Datoriile preoților. Compus din Cuvântul lui Dumnezeu, din Canoanele Sinoadelor și de la Învățătorii Bisericești*, trad. Mavrula Constantin, Editura Bizantină, București, 2011.
25. *Despre Sfintele Taine ale Bisericii Ortodoxe*. Antologie de articole și studii din revista Ortodoxia, Editura Basilica, București, 2013.
26. *Documente privind istoria României*, veacurile XI-XVII, Editura Academiei Române, București, 1951.
27. Epistola XXXVIII, în ediția de Can. Bayard, Paris, 1925
28. **Ioan al XXIII-lea**, "Enciclica *Sacerdotii Nostri primordia*", 1 august 1959, în *Acta Apostolicae Sedis*, 51 (1959), p. 545-579.

29. **Ioan-Paul al II-lea**, ”Constituția apostolică *Sacrae disciplinae legis*”, 25 ianuarie 1983, în *Acta Apostolicae Sedis*, 75 (1983), p. XII-XXIII.
30. **Ioan-Paul al II-lea**, ”Constituția apostolică *Universi dominici gregis*”, 22 februarie 1996, în *Acta Apostolicae Sedis*, 88 (1996), p. 305-343.
31. **Ioan-Paul al II-lea**, ”Exortația apostolică *Familiais consortio*”, 22 noiembrie 1981, în *Acta Apostolicae Sedis*, 73 (1981), p. 81-191.
32. **Ioan-Paul al II-lea**, ”Exortația apostolică *Pastores dabo vobis*”, 25 martie 1992, în *Acta Apostolicae Sedis*, 84 (1992), p. 657-804.
33. **Ioan-Paul al II-lea**, ”Scrisoarea apostolică *Mulieris dignitatem*”, 15 august 1988, în *Acta Apostolicae Sedis*, 80 (1988), p. 1653-1729.
34. **Ioan-Paul al II-lea**, ”Scrisoarea apostolică *Ordinatio sacerdotalis*”, 22 mai 1994, în *Acta Apostolicae Sedis*, 86 (1994), p. 545-548.
35. **Ioan-Paul al II-lea**, ”Scrisoarea *Au Cardinal Poletti*”, 8 septembrie 1982, în *Documentation Catholique*, 1842 (1982), p. 1-141.
36. *Îndreptarea Legii, 1652*, Editura Academiei Române, București, 1962.
37. *Lege privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor*, București, 2006.
38. *Legiuirea Caragea, 1818*, Editura Academiei Române, București, 1955.
39. *Legiuirile Bisericii Ortodoxe Române – extras*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003.
40. **Leon al XIII**, ”Scrisoarea *Testem benevolentiae*”, 22 ianuarie 1899, în *Acta Apostolicae Sedis*, 31 (1898-1899), p. 470-479.
41. *Noul Cod Civil și Legea de punere în aplicație*, Editura Hamangiu, București, 2011.
42. **Paul al VI-lea**, ”Constituția apostolică *Romano pontefici eligendo*”, 1 octombrie 1975, în *Acta Apostolicae Sedis*, 67 (1975), p. 609-645.
43. **Paul al VI-lea**, ”Enciclica *Sacerdotalis caelibatus*”, 24 iunie 1967, în *Acta Apostolicae Sedis*, 59 (1967), p. 657-697.
44. **Paul al VI-lea**, ”Exortația apostolică *Haerent animo*”, 4 august 1908, în *Acta Apostolicae Sedis*, 41 (1908), p. 555-577.
45. **Paul al VI-lea**, ”Motu proprio *Ad pascendum*”, 15 august 1972, în *Acta Apostolicae Sedis*, 64 (1972), p. 534-549.
46. **Paul al VI-lea**, ”Motu proprio *Ministeria quaedam*”, 15 august 1972, în *Acta Apostolicae Sedis*, 64 (1972), p. 529-534.
47. **Paul al VI-lea**, ”Motu proprio *Sacrorum antistitum*”, 1 septembrie 1910, în *Acta Apostolicae Sedis*, (1910), p. 655-680.

48. **Paul al VI-lea**, ”Motu proprio *Sacrum diaconatus ordinem*”, 18 iunie 1967, în *Acta Apostolicae Sedis*, 59 (1967), p. 697-704.
49. **Paul al VI-lea**, ”Scrisoarea apostolică *Le dichiarazioni rese pubbliche*”, 2 februarie 1970, în *Acta Apostolicae Sedis*, 62 (1970), p. 98-103.
50. **Paul al VI-lea**, ”Scrisoarea apostolică *Summi Dei Verbum*”, 4 noiembrie 1963, în *Acta Apostolicae Sedis*, 55 (1963), p. 979-995.
51. *Pidalion*, cu orânduire și tâlcuiri de arhim. Zosima Târâlă și ierom. Haralambie Popescu, Editura Institutului de Arte Grafice, Speranța, București, 1992.
52. **Pius al XII-lea**, ”Enciclica *Mystici Corporis Christi*”, 29 iunie 1943, în *Acta Apostolicae Sedis*, 35 (1943), p. 193-248.
53. **Pius al XII-lea**, ”Exortația apostolică *Menti nostrae*”, 23 septembrie 1950, în *Acta Apostolicae Sedis*, 42 (1950), p. 657-702.
54. **Pius al XI-lea**, ”Enciclica *Ad catholici sacerdotii*”, 20 decembrie 1935, în *Acta Apostolicae Sedis*, 28 (1936), p. 4-53.
55. *Pravila bisericească – numită cea mică – de la Govora, 1640-1641*, Editura Academiei Române, București, 1884.
56. *Pravilniceasca Condică, 1870*. Editura Academiei Române, București, 1957.
57. *Regulamentele Organice ale Valahiei și Moldovei*, vol I, Editura Academiei Române, București, 1944.
58. *Regulamentul autorităților canonice disciplinare și al instanțelor de judecată ale Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2015.
59. *Rivire, Le dogme de la Redemption*, Paris, 1905
60. *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2008.

1. 3. Izvoare patristice

1. **Sfântul Clement Alexandrinul**, *Stromatele*, Stromata a II-a, cap.XI, vol 5
2. **Sfântul Grigore Teologul**, *Despre iubirea pentru cei săraci*. Traducere de Maria Trușcă, Editura Mitropolia Olteniei, Craiova, 2007
3. **Sfântul Grigorie de Nazianz**, *Cuvânt despre preoție*, ”Mitropolia Banatului”, an XXXII (1982), nr. 7-9, pp. 496-511.
4. **Sfântul Grigorie de Nyssa**, *Despre crearea omului*, XI, P. G. 44, col. 156 AB
5. **Sfântul Grigorie Palama**, Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți, care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși, vol. VII, trad. Stăniloae Dumitru, Editura Humanitas, București, 2017.

6. **Sfântul Grigorie Teologul**, *Despre iubirea pentru cei săraci*, trad. Maria C. trușcă, Editura Mitropolia Olteniei, Craiova, 2007.
7. **Sfântul Ioan Damaschin**, *Dogmatica*, trad. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005.
8. **Sfântul Ioan Gură de Aur**, *Tâlcuiri la Epistola I către Timotei*, Omilia a XV-a, Editura Nemira, București, 2005
9. **Sfântul Ioan Gură de Aur**, *Comentar la Evanghelia de la Matei*, trad. gheorghe Băbuț, Editura pelerinul român, Oradea, 2003.
10. **Sfântul Ioan Gură de Aur**, *Despre Preoție*, Cartea IV, 2, P.G. XLVIII, col. 665
11. **Sfântul Ioan Gură de Aur**, *Omilii despre hirotonie*, "Altarul Banatului", an XXII (LXI) (2011), nr. 4-6, pp, 73-80.
12. **Sfântul Ioan Gură de Aur**, *Problemele vieții*, Editura Cartea Ortodoxă, Editura Ecumenița
13. **Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigorie de Nazianz și Sfântul Efrem Sirul**, *Despre Preoție*, trad. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987.
14. **Sfântul Isaac Sirul**, *Despre ispite, întristări, dureri și răbdare*, trad. Ștefan Nuțescu, Editura Evanghelismos, București, 2007.
15. **Sfântul Isaac Sirul**, *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți, care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*, vol. X, trad. Stăniloae Dumitru, Editura Humanitas, București, 2017.
16. **Sfântul Maxim Mărturisitorul**, *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți, care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*, vol. II, trad. Stăniloae Dumitru, Editura Humanitas, București, 2017.
17. **Sfântul Maxim Mărturisitorul**, *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți, care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*, vol. III, trad. Stăniloae Dumitru, Editura Humanitas, București, 2017.
18. **Sfântul Teodor al Edessei**, *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți, care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*, vol. IV, trad. Stăniloae Dumitru, Editura Humanitas, București, 2017.
19. **Sfântul Teodor Studitul**, *Iisus Hristos prototip al icoanei sale*, Editura Deisis, Alba Iulia, 1994.
20. **Sfinții Varsanufie și Ioan**, *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți, care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*, vol. XI, trad. Stăniloae Dumitru, Editura Humanitas, București, 2017.

2. Lucrări de specialitate

1. **Alexiev Serafim**, *Smerita cugetare*, trad. Ghiorghiță Ciocoi, Editura Sofia, București, 2007.
2. **Andrei Barone de Șaguna, Mitropolit**, *Elementele dreptului canonic al Bisericii Dreptcredincioase Răsăritene spre încredințarea preoțimei, a clerului tânăr, și a creștinilor*, Tipografia Diecezană, Sibiu, 1854.
3. **Aristotel**, *Etica Nicomahică*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988
4. **Băbuț Gheorghe**, *Datoriile preoților de popor*, Editura Bisericii ortodoxe din Moldova, Orhei, 1992.
5. **Balca Nicoale**, *Istoria filosofiei antice*, București, 1982
6. **Bartoș Emil**, *Conceptul de îndumnezeire în teologia lui Dumitru Stăniloae*, Editura Cartea Creștină, Oradea, 2002.
7. **Baudin**, *Cours de Philosophie morale*.
8. **Belea Nicodim**, *Calea către preoție*, Tipografia Diecezană, Sibiu, 1946
9. **Benedict al XVI-lea (Joseph Ratzinger)**, *Isus din Nazaret*, partea a II-a, trad. Cristian Langa, Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2012.
10. **Benedict al XVI-lea, Papă, (Joseph Ratzinger)**, *Despre conștiință*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2008.
11. **Benedict al XVI-lea, Papă**, *Dragii mei preoți*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2010.
12. **Berechet Ștefan**, *Dreptul bizantin și influența lui asupra legislației vechi românești*, Iași, 1931-1932.
13. **Berechet Ștefan**, *Istoria vechiului drept românesc*, Iași, 1933.
14. **Berger, G.**, *Caractérolgie et personnalité*, Presses universitaires De France, Paris, 1965.
15. **Bertrams, W.**, *Il celibato sacerdotale, significato e motivi*, Università Gregoriana, Roma, 1960.
16. **Biondi, B.**, *Instituzione di diritto romano*, Giuffrè, Milano, 1965.
17. **Biot, R. și P. Galimard**, *Guide médical des vocations sacerdotales et religieuses*, Spes, Paris, 1952.
18. **Bleiziffer William A.**, *Ius Ecclesiae Bono Spiritualis Hominum. Interferențe canonice*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2010.
19. **Bleiziffer William A.**, *Studii canonice: implicații intra și extra ecleziale*, Editura Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2010.
20. **Bogatu Nicolae**, *Conduită de rol, sine și personalitate*, Editura Granada, București, 2002.

21. **Boroianu Dimitrie C.**, *Dreptul Bisericesc. Canoanele Sfintei Bisericii Ortodoxe de Răsărit așezate pe probleme și pe interpretări*, vol. I, Editura Anastasia, București, 2007.
22. **Boroianu Dumitru**, *Dreptul Bisericesc*, București, 1933.
23. **Boțocan Ioan**, *Excelsior*, vol. I, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2002.
24. **Braniște Ene, Nițoiu Ghenadie, Neda Gheorghe**, *Liturgica Teoretică*, manual pentru seminariile teologice, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002.
25. **Braniște Ene**, “*Preoții Tăi Doamne, se vor îmbrăca întru dreptate...*”, vol. IV, Editura Andreiană, Sibiu, 2014.
26. **Brătășanu Alexandru**, *Codul Bisericesc, așezămintele... după Pravila Mare*, București.
27. **Bria I.**, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994,
28. **Bria Ion**, *Iisus Hristos*, Editura Enciclopedică, București, 1992
29. **Briancianinov Ignatie**, *Cuvânt despre om*, trad.***, Editura egumenița, Galați, 2007.
30. **Cabasila Nicolae**, *Despre viața în Hristos*, trad. Teodor Bodogae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2009.
31. **Caparros, E., Theriault, M. și J. Thorn**, *Code de droit canonique*, édition bilingue et annotée, Wilson & Lafleur Limitée, Montréal, 1990.
32. **Carnap R.**, *Philosophy and Logical Syntax*, Londra, Routledge and Kegan Paul, 1935.
33. **Carton, P.**, *Diagnostique et conduite des tempéraments*, Librairie le François, Paris, 1950.
34. *Catehism ortodox*, Tipărit cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Nicolae, Mitropolitul Banatului, Timișoara, 1990.
35. *Catehismul Bisericii Catolice*, Arhiepiscopia Romano-Catolică de București, 1993
36. **Cerfaux, L.**, *Le Christ dans la théologie de saint paul*, Cerf, Paris, 1951.
37. **Chiappetta, L.**, *Il Codice di Diritto canonico, commento giuridico-pastorale*, vol. II, Dehoniane, Napoli, 1988.
38. **Ciudin Marin D.**, *Antrupologia creștină*, Editura Sirona, Teleorman, 1999.
39. **Coman Ioan G.** “*Și Cuvântul Trup s-a făcut*”, Editura mitropoliei Banatului, Timișoara, 1993.
40. **Coman Ioan G.**, *Miracolul clasic*, București, 1940
41. **Coman Ioan G.**, *Probleme de Filosofie și literatură patristică*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, București, 1995.

42. **Comte-Sponville A.**, *Mic tratat al marilor virtuți*. Traducere din limba franceză de Stănescu D.R., Udrea B., Hădăreanu C.. Editura Univers, București, 1998
43. **Constantinescu Ioan**, *Studiul Noului Testament*, Editura Institutului Biblic și de Misiune, București, 2002
44. **Copleston, Fr.**, *Istoria filosofiei. Grecia și Roma, vol. I*, traducere de Ștefan Dominic, Georgescu și Dragoș Roșca, Editura All, București, 2008
45. **Corecco, E.**, *Théologie et droit*, Editions universitaires, Fribourg, 1990.
46. **Cosma Sorin**, *Cumpătarea în etica filosofică antică și în morală creștină*, Editura Helicon, Timișoara, 1999
47. **Cosma Sorin**, *Virtutea și razele ei de lumină*, Editura Banatica, Reșița, Anul 1999.
48. **Costello, T.**, *Forming a priestly identity, anthropology of priestly formation in the documents of the VIII Synod of Bishops and the Apostolic Exhortation Pastores Dabo Vobis*, Università Gregoriana, Roma, 2002.
49. **Costescu Chiru**, *Colecția de legi, Regulamente, canoane*, 3 vol., București, 1916, 1925, 1931.
50. **Crepieux-Jamin, J.**, *A B C de la graphologie*, Presses universitaires de France, Paris, 1970.
51. **Cristescu Grigorie**, *Teologie și sacerdoțiu*, Sibiu, 1928
52. **Cucoș Constantin**, *Educația. Reîntemeieri, dinamici, prefigurări*, Editura Polirom, 2017.
53. **De Paolis, V. și D. Cito**, *Le sanzioni nella Chiesa, commento al codice di diritto canonico*, Libro VI, Roma, 2000.
54. **De Paolis, V., și D. Cito**, "L'atto giuridico", în Defilippi G. B., *L'atto giuridico nel diritto canonico*, Libreria editrice vaticana, Vatican, 2002.
55. **Deacon Louise**, *Psihologie. Cum să te înțelegi pe tine însuși și pe ceilalți*, trad. eugen Damian, Editura Meteor Publishing, București, 2017.
56. **Dho, G.**, *Pastorale ed orientamento delle vocazioni*, Istituto superiore di pedagogia, Roma, 1966.
57. **Dionisie Pseudo Areopagitul**, *Despre numele divine. Teologia mistică*, trad. Cicerone Iordăchescu și Teofil Simenschy, Institutul European, Iași, 1993.
58. **Dron C.**, *Canoanele – text și interpretare – Canoanele Apostolice*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1933.
59. **Eisler, R.**, *Vorterbuch der Philosophischen Begriffe*, ed. a III-a, vol. 3, Berlin, 1910
60. **Enăchescu Constantin**, *Tratat de Psihologie morală*, Editura Polirom, 2008.
61. **Enăchescu, Constantin**, *Experiența vieții interioare și cunoașterea de sine*, Editura Fast Print, București, 1997.

62. **Enăchescu, Constantin**, *Tratat de psihologie morală*, ed. III, Editura Polirom, 2008.
63. **Ewen Robert B.** *Introducere în teoriile personalității*, trad. Sofia Manuela Nicolae, Editura Trei, 2012.
64. **Felea Ilarion V.**, *Spre Tabor*, vol. I-III, Editura Crigarux, Piatra Neamț, 2007
65. **Felea Ilarion V.**, *Teologie și preoție*, Tipografia Diecezană Arad, 1939.
66. **Floca Ioan N.**, *Canoanele Bisericii Ortodoxe, Note și comentarii*, Sibiu, 2005
67. **Floca Ioan N.**, *Drept canonic ortodox, legislație și administrație bisericească*, Vol I-II, Ed. Institutului Biblic și de Misiune, București, 1990
68. **Floca Ioan N.** *Drept Canonic Ortodox. Legislație și administrație bisericească*, vol. I, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1990.
69. **Floca Ioan N.** *Drept Canonic Ortodox. Legislație și administrație bisericească*, vol. II, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1990.
70. **Floca Ioan N.** *Originile dreptului scris în Biserica Ortodoxă Română*, Sibiu, 1969.
71. **Floca Ioan N.**, *Canoanele Bisericii Ortodoxe Române. Note și comentarii*, ediția a III-a îmbunătățită, Sibiu, 2005.
72. **Floca Ioan N.**, *Elemente juridice romano-bizantine în Cartea românească de învățătură de la Pravilele împărătești, Iași, 1646*, Teza de doctorat, Sibiu, 1993.
73. **Florea Petroniu**, Episcop, *Virtuțile la Părinții filocalici*, Editura Unică din Oradea, 2001.
74. **Galot, J.**, *La personne du Christ*, Duculot, Gembloux, 1969.
75. **Garcia Martin, J.**, *Le norme generale del codex iuris canonici*, Ediurcla, Roma, 1996.
76. **Geisinger, R.**, *On the requirement of sufficient maturity for candidates to the presbyterate (c. 1031, 1), with a consideration of canonical maturity and matrimonial jurisprudence (1989-1990)*, Pontificia Università Gregoriana, Roma, 1999.
77. **Graviers des Jean**, *Le droit canonic*, Peress Universitaires de France, Paris, 1967.
78. **Grieger, P.**, *La caractéologie pastorale, caractère et vocation*, JV, Monaco, 1965³.
79. **Grunberg, L.**, *Axiologia și condiția Umană*, Editura Politică, București, 1972
80. **Guindon, J.**, *La formation humaine intégrale des candidats au presbytérat*, Paulines et Médiaspaul, Montréal, 1993.
81. **Gulian, C.I.**, *Introducere în sociologia culturii*, Editura de Stat, 1947
82. **Hartman, R.S.**, „*General Theory of Value*”, in *Philosophy in the Mid-Century*, A. Survey, edited by Raymond Klibanski, vol. 3, Firenze, La Nuova Italia Editrice, 1958
83. **Hartmann, N.**, *Ethik*, Walter de Gruyter, Berlin, 1926

84. **Heinz Kohut**, *Psihologia sinelui*, traducere de Manuela Sofia Nicolae, Editura Trei, București, 2016.
85. **Hervada, J.**, *Introduction critique au droit naturel*, Philosophie du droit, 5, Bière, Bordeaux, 1991.
86. **Hossu Petre**, *Despre condiția umană*, Tipografia Cartea Romanească din Cluj, Sibiu, 1944
87. **Hostie, R.**, *Le discernement des vocations*, Desclée de Brouwer, Bruges, 1962.
88. **Hrisostom de Etna, Arhiepiscop**, *Elemente de psihologie pastorală ortodoxă*, trad. Daniela constantin, Editura Bunavestire, Galați, 2003.
89. **Hubert Jedin** – *A zsinatok története*, Ecclesia Kiadó, Budapest, 2009
90. **Ide, P.**, *Mieux se connaître pour mieux s'aimer*, Le sarment, Paris, 2004.
91. **Iluț, P.**, *Structurile axiologice, din perspectivă psihosocială*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995
92. *Învățătură de credință creștin ortodoxă*. Catehism, Ediția Arhiepiscopiei Vadului Feleacului și Clujului, Cluj, 1993.
93. **Ioniță Viorel**, *Hotărârile Întrunirilor Panortodoxe din 1923 până în 2009 – spre Sfântul și Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe*, Editura Basilica, București, 2013.
94. **Iovan Marin**, *Elemente de psihologie generală*, Editura Mirton, Timișoara, Anul 1993
95. **Ivan Iorgu**, *Vârsta hirotoniei clericilor*, București, 1937.
96. **Jankélévitch, V.**, *Pur și impur*, Traducere din limba franceză de E.B Steiciuc, Editura Nemira, București, 2001
97. **Jombart, E.**, *Le sacrement de l'ordre, notes canoniques et morales*, Spes, Paris, 1930.
98. **Kallarokal, G. S.**, *Gli aspetti psicologici della formazione dei candidat al sacerdozio nel magistero della Chiesa*, Institutum spiritualitatis Teresianum, Roma, 1997.
99. **Kiwior, W. K.**, *I requisiti soggettivi per l'ammissione al noviziato nell'attuale legislazione (cann. 597 e 642)*, Università lateranense, Roma, 1988.
100. **Lafontaine, P. H.**, *Les conditions positives de l'accession aux Ordres dans la première législation ecclésiastique (300-492)*, Université d'Ottawa, Ottawa, 1963.
101. **Larchet Jean-Clauda**, *Acesta este trupul Meu*, Editura Sofia, București, 2006.
102. **Lemeni Adrian**, *Implicații Pastorale și misionare al teologiei mistice a părintelui Dumitru Stăniloae. Repere filocalice pentru misiunea de azi a Bisericii*, Editura Cuvântul Vieții, București, 2013.
103. **Lendakavil, A.**, *Candidates for the priesthood, a study of their suitability according to the new code of canon law*, Vendrame Institute Publications, Shillong, 1989.

104. **Longinescu S.**, *Drept vechi românesc. Pravila lui Alexandru cel Bun*, București, 1923.
105. **Longinescu S.**, *Pravila lui Vasile Lupu*, București, 1909.
106. **Lossky Vladimir**, *Vederea lui Dumnezeu*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1995.
107. **M. Lot-Borodine**, *L antropologie theocentrique de l Orient chretien comme base de son experience spirituelle*, în „Irenikon”, nr. 1 1931.
108. **Mac Intyre A.**, *Tratat de morală. După virtute*, Traducere de C. Pleșu, Editura Humanitas, București, 1998.
109. **Mackie, J.L.**, *Subiectivitatea valorilor*, în Valorile și adevărul moral (editor Valentin Mureșan), Editura Alternative, București, 1995
110. **Mada Teofan**, *Teologie și spiritualitate în gândirea Sfinților părinți*, Cartea I, Editura Vremi, Prahova, 2009.
111. **Manenti, A.**, *Vocazione, psicologia e grazia. Prospettive di integrazione*, EDB, Bologna, 1992.
112. **Manoilescu-Dinu Natalia**, *Iisus Hristos Mântuitorul – în lumina Sfintelor Evanghelii*, Editura Bizantină, București, 2004.
113. **Marcus E.** (ed.), *La formation des futurs prêtres*, Bayard, Paris, 1998.
114. **Marton József**, *A keresztény jelenkor*, Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2008
115. **Maslow, A., H.**, *Motivație și personalitate*, ediția a III-a, traducere de Andreea Răsuceanu, Editura Trei, București, 2014.
116. **Matthews Gerald**, Deary Ian J., Whiteman Martha C., *Psihologia personalității. trăsături, cauze, consecințe*, trad. Dana Ligia ilin, Editura polirom, 2012.
117. **Mețianu Ioan, Episcop**, *Sfaturi Arhieresti pentru preoții nou hirotoniți*, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1909.
118. **Micoroi Traian**, *Antologhion*, Editura Episcopiei Aradului, 2007
119. **Mihălțan Ioan, Episcopul Oradiei**, *Preoția Mântuitorului Hrstos și preoția bisericească*, Editura Episcopiei, Oradea, 1999.
120. **Mihoc Vasile**, *Credință și înțelegere*, Editura Agnos, Sibiu, 2014
121. **Milaș Nicodim**, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, vol. I, partea I, trad. Uroș Kovincici și Nicolae Popovici, Tipografia Diecezană, Arad, 1930.
122. **Milaș Nicodim**, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, vol. I, partea II, trad. Uroș Kovincici și Nicolae Popovici, Tipografia Diecezană, Arad, 1931.
123. **Milaș Nicodim**, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, vol. II, partea I, trad. Uroș Kovincici și Nicolae Popovici, Tipografia Diecezană, Arad, 1934.

124. **Milaș Nicodim**, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, vol. II, partea II, trad. Uroș Kovincici și Nicolae Popovici, Tipografia Diecezană, Arad, 1936.
125. **Milaș Nicodim**, *Dreptul Bisericesc Oriental*, trad. Dimitrie Cornilescu și Vasile Radu, București, 1915.
126. **Mondin, B.**, *Dizionario enciclopedico del pensiero di San Tommaso d'Aquino*, Srtudio domenicano, Roma, 1991.
127. **Morar, V.**, *Moralități elementare*, Editura Paideia, București, 2001
128. **Navaro, L.**, *Persone e soggetti nel diritto della Chiesa. Temi di dritto della persona*, Subsidia canonica, Roma, 2000.
129. **Naz, R.**, *Traité de droit canonique*, vol. II, Letouzey et Ané, Paris, 1946.
130. **Noica Simina**, Notă introductivă la *Charmides*, Platon- Opere, vol.I, București, 1974.
131. **Ochoa, X.**, *Index verborum, locutionum codicis iusis canonici*, Libreria editrice Lateranense, Vatican, 1984.
132. **Pânzaru Petru**, *Condiția umană din perspectiva vieții cotidiene*, Editura Albatros, București, 1981.
133. **Pârâian Teofil**, *Din ospățul credinței*, Editura Mitropolia Olteniei, Craiova, 2007.
134. **Peretz Ioan**, *Pravila de la Govora*, București, 1910.
135. **Peretz Ioan**, *Pravilele românești din secolul XVII*, București, 1930.
136. **Peri, I.**, *I seminari. La formazione dei sacerdoti nelle circostanze attuali*, Rogate, Roma, 1995.
137. **Petecel, S.**, *Datoria de a fi fericit. În: Aristotel, Etica Nicomahică*, Editura Științifică și Enciclopedică, Bucurști, 1988.
138. **Peters Francis E.** *Termenii filosofiei grecești*, traducere Drăgan Stoianovici, București, 1993.
139. **Picardi, R.**, *Matrimonio canonico. Aspetti medico-legali*, Urbaniana University Press, Roma, 2003.
140. **Platon Menon**. *Opere. vol. II*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976.
141. **Pleșu Andrei**, *Parabolele lui Iisus*, Editura Humanitas, București, 2012
142. **PopescuDumitru**, *Hristos, Societate, Biserică*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998
143. **Popescu I.**, Psihanaliza (Doctrina lui Freud), Tipografia CAV., Sibiu, 1936.
144. **Popescu Teodor M.**, *Meditații Teologice*, Editura Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, București, 1997.
145. **Popescu-Noveanu Paul**, *Dicționarele Albatros, Dicționar de psihologie*, Editura Albatros, București, 1978

146. **Preduca Georgiana Manuela**, *Drepturile omului valențe juridice și canonice*, Editura C. H. Beck, București, 2011.
147. **Răduca Vasile**, *Antropologia Sfântului Grigorie de Nyssa*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996.
148. **Răzvan Perșa**, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Canoanele Apostolice și Canoanele Sinoadelor Ecumenice*, Ediție bilingvă, vol. I, Editura Basilica, București, 2018.
149. **Răzvan Perșa**, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Canoanele Sfinților Părinți, Canoanele Intregitoare și Prescripții Canonice*, Ediție bilingvă, vol. III, Editura Basilica, București, 2018.
150. **Răzvan Perșa**, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Canoanele Sinoadelor Locale*, Ediție bilingvă, vol. II, Editura Basilica, București, 2018.
151. **Reale, G.**, *Istoria filosofiei antice. Sofiștii, Socrate și Micii Socratici*, vol. II, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2010.
152. **Ries, J.**, *Le Sacré comme approche de Dieu et comme ressource de l'homme*, Centre d'histoire des religions, Louvain-la-Neuve, 1983.
153. **Robert Lazu, Alin Tat** (coordonatori) – *Perspective asupra Conciliului Vatican II*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2004.
154. **Robu Ioan**, *Catehismul Bisericii Catolice*, Editura Vaticana, București, 1993
155. **Rulla, L. M., F. Imoda și J. Ridick**, *Structure psychologique et vocation, motivations d'entrée et de sortie*, Commission internationale de psychologie religieuse scientifique, Roma-Bruxelles, 1993.
156. **Rus Constantin**, *Condițiile intrării în cler în Biserica Ortodoxă, Studiu istoric canonic*, Editura Universității Aurel Vlaicu, Arad, 1999.
157. **Russell B.**, *Religion and Science*, New York, 1935.
158. **Ruyer R.**, *Philosophie de la valeur*, Paris, Libr. Armand Colin, 1952
159. **Sabbarese, L.**, *L'ammissione negli istituti religiosi, cenni storici, ricerca delle fonti e legislazione vigente*, Tipografia benedettina editrice, Parma, 1994.
160. **Sachelarie Nicodim**, *Pravila Bisericească*, Ediția a III-a, Editată de Parohia Valea plopului, Prahova, 1999.
161. **Sango, M.**, *Le droit de l'intimité personnelle dans la formation sacerdotale à la lumière du canon 220*, Roma, 1997.
162. **Savin Ioan Gh.**, *Apologetica, Elemente de filosofia religiunii creștine*, Editura Cartea Românească, București, 1929.
163. **Scheler M.**, *Der Formalismus in der Ethik und die materiale Wertethik*, Bern, 1954.

164. **Schememann Alexander**, *Din apă și din Duh, Studiu liturgic al Botezului*, trad. Pr. Prof. Ioan Buga, Editura Symbol, București, 1992.
165. **Schopenhauer Arthur**, *Aforisme asupra înțelepciunii în viață*, trad. Titu Maiorescu, Editura Vestala, București, 2017.
166. **Schopenhauer, A.** *Fundamentele moralei*, Editura ANTET, Prahova, 1997
167. **Schoupe, J. P.**, *Le réalisme juridique*, E. Story-Scientia, Bruxelles, 1987.
168. **Sertillanges, A. D.**, *La philosophie morale de Saint Thomas d'Aquin*, Aubier, Paris, 1946.
169. **Sf. Ioan Paul al II-lea**, *Pastores dabo vobis*, Editura Presa Bună, Iași, 2000
170. **Sfântul Augustin**, *Confesiuni*, trad. Eugen Munteanu, Editura Nemira, București, 2006.
171. **Sfântul Grigorie de Nyssa**, *Viața lui Moise*, Scrieri, partea întâi, traducere Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae și Pr. Ioan Buga, București, 1982
172. **Sfântul Teofan Zăvorâtul**, *Învățăături și scrieri despre viața creștină*, trad. Elena Dulgheru și Richard Sârbu, Editura Sofia, București, 2001.
173. **Sfântul Teofan Zăvorâtul**, *Învățăături și scrieri despre viața creștină*, Editura Sofia, București 2001
174. **Sfântul Teofan Zăvorâtul**, *Răspunsuri la întrebări ale intelectualilor*, vol. I, trad. Adrian și Xenia Tănăsescu-Vlas, Editura Sofia, București, 2007.
175. **Sillamy, R.**, *Dictionnaire de psychologie*, Larousse-Bordas, Paris, 1998.
176. **Siluan Athonitul**, *Între iadul deznădejdiei și iadul smereniei*, trad. diac. Ioan I.ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2001.
177. **Sofronie Arhim.**, *Din viață și din duh*, Traducere din franceză prof. Ecaterina Volocar, Editura Pelerinul, Iasi, 1927
178. **Spicq, B. C.**, *Spiritualité sacerdotale d'après Saint Paul*, Lectio Divina, 4, Cerf, Paris, 1954.
179. **Stan Liviu**, *Biserica și Dreptul, studii de drept canonic ortodox. Structura, organizarea și membrii Bisericii*, vol. 4, Editura Andreiană, Sibiu, 2013.
180. **Stan Liviu**, *Biserica și Dreptul, studii de drept canonic ortodox. Izvoarele Dreptului canonic ortodox*, vol. 2, Editura Andreiană, Sibiu, 2012.
181. **Stan Liviu**, *Biserica și Dreptul, studii de drept canonic ortodox. Teologia dreptului*, vol. 1, Editura Andreiană, Sibiu, 2010.
182. **Stan Liviu**, *Biserica și Dreptul, studii de drept canonic ortodox. Principiile Dreptului canonic ortodox*, vol. 3, Editura Andreiană, Sibiu, 2011.

183. **Stăniloae, Dumitru**, *Teologia Dogmatică Ortodoxă (III)*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010.
184. **Tanase Nicolae**, *De la prietenie la iubire - Căsătoria, taina iubirii creștine*, Editura Agaton, Făgăraș, 2011.
185. **Telea Marius**, *Antropologia Sfinților Părinți Capadocieni*, Editura Reîntregirea, 2001,
186. **Themistor Irene**, *L'instruction et l'education du clerge*, Dasbach, Imprimer-editeur, Paris, 1884.
187. **Theodor.**, *Physik und Physiognomik*, Germania, 1938
188. **Thomas d'Aquin**, *Summa théologique*, vol. II, Cerf, Paris, 1984.
189. **Todoran Isidor, Zăgrean Ioan**, *Dogmatica ortodoxă*, manual pentru seminariile teologice, Editura renașterea Cluj, 2000.
190. **Toma din Aquino**, *Summa Theologica*, vol. I, trad. Alexander Baumgarten, Editura Polirom, 2009.
191. **Toma din Aquino**, *Summa Theologica*, vol. III, trad. Alexander Baumgarten, Editura Polirom, 2016.
192. **Tulcan Ioan**, *Misterul mântuirii în Hristos și în Biserică*, Editura Universității Aurel Vlaicu, Arad, 2007.
193. **Tulcan Ioan**, *Quo Vadis, Christiani?*, Editura Universității "Aurel Vlaicu, Arad", 2004.
194. **Urrutia**, *Les normes générales, commentaire des canons 1-203*, Tardy, Paris, 1994.
195. **Vattimo G.**, *Dincolo de interpretare, semnificația hermeneuticii pentru filosofie*, Constanța, 2003.
196. **Vlad Vasile**, *Dimensiunea liturgică a vieții religio- morale*, Editura Universității Aurel Vlaicu, Arad, 2009.
197. **Von Rintelen, F.I.**, *Wertphilosophie*, în "Die philosophie im XX Jarhundert" Ernst Klett Verlag, Stuttgart, 1959.
198. **Vulcănescu M.**, *Logos și eros*, Editura Paideia, București, 1991.
199. **Weber M.**, *Etica protestantă și spiritul capitalismului*, Editura Humanitas, București, 1993.
200. **Wenley M.R.**, *Socrate și Cristos*, traducere din engleză de Alexandru Anghel, Editura Herald, București, 2009.
201. **Woestman, W.**, *The sacrament of ordres and the clerical state: A commentary on the canon law*, Saint Paul University, Ottawa, 1999.
202. **Yannaras Christos**, *Libertatea moralei*, traducere Mihai Cantuniari, Editura Anastasia, București, 2002.

203. **Zăgrean Ioan**, *Morala creștină*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, Anul 2006.
204. **Zăgrean Ioan**: *Învățătura de credință ortodoxă*, Editura Doxologia, Iași, anul 2009.
205. **Zăgrean Ioan**: *Teologia Morală Ortodoxă*, vol. I, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979.

3. Studii și articole

1. **Accornero, G.**, "Ammissione, professione religiosa, formazione", în *Consacrazione e servizio*, 32 (1983), p. 39-50.
2. **Achimescu Nicolae**, *Secularismul ca atitudine spirituală care-l ignoră pe Dumnezeu*, "Teologia", an VIII (2004), nr. 4, pp. 11-41.
3. **Albu Filip**, *Responsabilitatea predicatorială a preotului în viziunea sfinților Grigorie din Nazianz și Ioan Gură de Aur*, "Altarul Banatului", an XVII (LVI) (2006), nr. 10-12, pp. 74-86.
4. **Alexe Ștefan C.**, *Viața creștină după bărbații apostolici*, "Studii Teologice", an VII (1955), nr. 3-4, pp. 223-235.
5. **Alexei, Patriarhul Rusiei**, *Demnitatea preoției*, trad. arhim. Timotei Sevicu, "Mitropolia Banatului", an XIII (1963), nr. 5-8, pp. 296-297.
6. **Andres, D. J.**, "De admissione in novitiatum (cann. 641-645) et de admissione in institutum (can. 597)", în *Commentarium pro religiosiis et missionariis*, 65 (1984), p. 379-384.
7. **Ardelea Cristian**, *Fenomenul migrației din parohii. Probleme și perspective pastorale*, "Altarul Banatului" an XVI (LV) (2005), nr. 10-12, pp. 115-127.
8. **Aubert, J. M.**, "Les vertus humaines dans l'enseignement scolastique", în *Seminarium*, 3 (1969), p. 417-433.
9. **Axinia, V.**, *Îndatoriri didactice, liturgice și morale ale celor trei trepte ierarhice după Constituțiile Sfinților Apostoli*, "Glasul Bisericii", an XXXIV (1975), nr. 3-4, ppp. 315-328.
10. **Baba Teodor**, *Preotul în istoria biblică, în Biserică, în familie și în societate*, "Teologia", an I (1997), nr. 2, pp. 21-28.
11. **Băjău Constantin**, *Cunoașterea lui Dumnezeu la Sfinții Părinți și Scriitori Bisericești din primele patru vreacuri*, "Altarul Banatului", an XVIII (LVII) (2007), nr. 1-3. pp. 50-64.
12. **Banu Emanuel**, *Importanța Sfintelor Taine în creșterea noastră în Hristos*, "Studii Teologice", an XXVIII (1976), nr. 7-10, pp. 683-694.
13. **Basarab Mircea**, *Chipul preotului după Sfinții Trei Ierarhi* "Mitropolia Olteniei", an XXII (1970) nr.1-2, pp.3-10.

14. **Belu Dumitru**, *Datoria de a sluji aproapelui*, "Mitropolia Banatului", an XIII (1963), nr. 5-8, pp. 297-300.
15. **Bianchi, P.**, "L'incapacità psichica", în *Quaderni di Diritto Ecclesiale*, XIX (2006), nr. 1, p. 93-104.
16. **Boloș Cristian**, *Teologia Libertății în învățătura Sfântului Vasile cel Mare*, "Altarul Banatului", an XX (LIX) (2009), nr. 10-12, pp. 32-50.
17. **Bonnet, C.**, "Vocation et crise des vocations dans Patores Dabo Vobis", în *Le Bulletin de Saint Sulpice*, 19 (1993), p. 83-98.
18. **Braniște Ene**, *Despre vorbirea preotului în viața de toate zilele*, "Mitropolia Olteniei", an X (1958), nr. 3-4, p. 313.
19. **Braniște Ene**, *Viața lăuntrică a preotului*, "Biserica Ortodoxă Română", an LXXIV (1956), nr. 1-2, pp. 123-130.
20. **Braniște Ene**, *Vocația pentru preoție*, "Ortodoxia", an XXXIV (1982), nr. 4, pp. 313-332.
21. **Brătan Ilie D.**, *Sfântul Grigorie de Nazianz, dascăl ortodox*, "Mitropolia Olteniei", an XXVIII (1976), nr. 7-8, pp. 515-528.
22. **Bria Ion**, *Preoția și Biserica*, "Ortodoxia", an XXIV (1972), nr. 4, pp. 523-534.
23. **Bria Vasile**, *Imnul dragostei (I Corintei 13, 1-3)*, în *Omiliile Sfântului Ioan Gură de Aur*, "Studii Teologice", an XIII (1961), nr. 7-8, pp. 427-438.
24. **Brugnotto, G.**, "La formazione sacerdotale risulti sempre conforme alle necessità pastorali delle regioni in cui dovrà svolgersi il ministero" (Optatum Totius 1): la *Ratio* e le *Rationes*", în *Quaderni di Diritto Ecclesiale*, XXXI (2018), nr. 4, p. 392-404.
25. **Bucevschi Orest**, *Viața lăuntrică a preotului și lucrarea lui pastorală*, "Mitropolia Olteniei", an VII (1955), nr. 10-12, pp. 546-554.
26. **Buga Ion**, *Relația slujitor-primitor în ierurgiile bisericești*, "Ortodoxia", an XXXVII (1985), nr. 3, pp. 508-513.
27. **Bulacu Mihail**, *Probleme de pedagogie catehetică*, "Studii Teologice", an II (1950), nr. 3-6, pp. 236-261.
28. **Buzan Sever**, *Hirotonie și Hirotesie*, "Ortodoxia", an IV (1957), nr. 4, pp. 586-613.
29. **Buzan Sever**, *Starea civilă după Dreptul Român de stat și cel bisericesc*, "Biserica Ortodoxă Română", an LXXV (1957), nr. 3-4, pp. 310-326.
30. **Buzescu N. C.**, *Îndatoriri ale preotului*, "Biserica Ortodoxă Română", an LXXVII (1959), nr. 2, pp. 194-210.
31. **Buzescu Nicolae C.**, *Lucrarea duhului Sfânt în sfintele Taine*, "Ortodoxia", an XXXI (1979), nr. 3-4, pp. 562-582.

32. **Călugăr Dumitru**, *Răspunderea preotului în administrarea bunurilor parohiale, expresie față de bunurile colectivității*, "Mitropolia Ardealului", an XVIII (1973), nr. 1-2, pp. 45-53.
33. **Cândea Spiridon**, *Sensul preoției la Sfinții Părinți*, "Studii Teologice", an II (1950), nr. 3-6, pp. 190-197.
34. **Cernăuțeanu Gavril**, *Puritatea trupească și sufletească*, "Mitropolia Banatului", an XX (1970), nr. 10-12, pp. 691-692.
35. **Chialda Mircea**, *Învățăături moral-sociale în cartea Proverbelor lui Solomon*, "Studii Teologice", an VII (1955), nr. 1-2, pp. 3-24.
36. **Chițescu Nicolae**, *În legătură cu preoția femeii*, "Ortodoxia", an XXXIV (1982), nr. 4, pp. 349-370.
37. **Cicone, L.**, "Il carisma del celibato. Quali criteri per un suo discernimento nei candidati al presbitero", în *Rivista teologica di Lugano*, II, 1 (1997), p. 43-57.
38. **Cîdea Spiridon**, *Cumpătarea preotului*, "Mitropolia Banatului", an XII (1962), nr. 9-10, pp. 539-548.
39. **Ciobotea Ilie-Dan**, *Chemarea preoțească*, "Mitropolia Ardealului", an XVIII (1973), nr. 1-2, pp. 63-72.
40. **Ciprotti, P.**, "Atto giuridico canonico", în *Enciclopedia del diritto*, 4 (1959), p. 215.
41. **Ciudin Nicolae**, *Temeiuri biblice și patristice al ierarhiei bisericești*, "Studii Teologice", an II (1950), nr. 3-6, pp. 198-217.
42. **Cocopalmeiro, F.**, "La formazione al ministero ordinato", în *Quaderni di Diritto Ecclesiale*, III (1990), nr.1, p. 6-17.
43. **Colotelo Dumitru M.**, *Hirotonirea preotului în riturile liturgice orientale*, "Studii Teologice", an XXVIII (1976), nr. 7-10, pp. 646-656.
44. **Colotelo M.**, *Nomocanonul slav*, "Studii Teologice", an XII (1960), nr. 5-6, pp. 381-392.
45. **Coman Ioan G.**, *Mânia și fenomenologia ei în literatura patristică*, "Studii Teologice", an XXVIII (1976), nr. 7-10, pp. 545-563.
46. **Coman Ioan Gh.**, *Vocația și pregătirea pentru preoție*, "Studii Teologice", an VI (1954) nr. 5-6, pp. 316-344.
47. **Coman Ioan Grigorie**, *Chipul preotului după Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți*, "Studii Teologice", an VIII (1956), nr. 3-4, pp. 155-166.
48. **Coman Ioan Grigorie**, *Sensul și sarcinile preoției după Sfinții Părinți ai primelor secole*, "Mitropolia Olteniei", an XXIV (1972) nr.1-2, pp. 9-16
49. **Coman Ioan**, *Sensul preoției la Sfinții Părinți*, "Studii Teologice", an II (1949), nr. 9-10, pp. 739-762.

50. **Coman Ioan**, *Sensul și sarcinile preoției după Sfinții Părinți*, “Mitropolia Oteniei”, an XXIV (1972), nr. 1-2, pp. 9-15.
51. **Coman Vasile**, *Desăvârșirea creștină*, “Mitropolia Banatului”, an XII (1962), nr. 9-10, pp. 549-553.
52. **Coman Vasile**, *Echilibrul sufletesc al preotului*, “Mitropolia Banatului”, an VIII (1958), nr. 1-3, pp. 50-53.
53. **Comi, G.**, ”L’esame psicologico dei candidati al sacerdozio”, în *La scuola cattolica*, CXII, 4 (1984), p. 463-482.
54. **Conduratu Gr.**, *Codul de legi al lui Alexandru cel Bun*, “Dreptul”, 1904, nr. 19, pp. 145-148.
55. **Constantinescu Ioan**, *Reflecții cu oprivire la problema vocației și a pregătirii preoțești*, “Biserica Ortodoxă Română”, an LXXXVII (1969), nr. 11-12, pp. 1173-1186.
56. **Corbu Agapie**, *Principii de exegeză biblică în tratatul La titlurile psalmilor al Sfântului Grigorie de Nyssa*, “Altarul Banatului”, an X (XLIX) (1999), nr. 10-12, pp. 15-22.
57. **Cosma Sorin**, *Milostenia creștină*, “Mitropolia Banatului”, an XXVI (1976), nr. 5-8, pp. 476-478.
58. **Cosma Sorin**, *Valoarea morală a smereniei creștine*, “Ortodoxia”, an XXXIV (1982), nr. 4, pp. 405-430.
59. **Covercă V.**, *Aplicarea Pravilelor*, “Studii Teologice”, an XIII (1961), nr. 7-8, pp. 466-488.
60. **Covercă V.**, *Îndreptarea Legii – 1652*, “Glasul Bisericii”, an XXII (1963), nr. 1-2, pp. 170-175.
61. **Crăciunaș Irineu**, *Responsabilitatea morală*, “Studii Teologice”, an VII (1955), nr. 3-4, pp. 182-196.
62. **Crăciunaș Irineu**, *Rolul voinței în viața morală*, “Studii Teologice”, an VIII (1956), nr. 3-4, pp. 211-226.
63. **Cricivean Mircea**, *Sfântul Vasile cel Mare, îndrumător al monahismului*, “Teologia”, an VIII (2004), nr. 1-2, pp. 83-98.
64. **Cricovian Mircea**, *Sfântul Vasile cel Mare – omul, teologul și ierarhul suferinței*, “Altarul Banatului”, an XX (LIX) (2009), nr. 10-12, pp. 78-92.
65. **Cronț Gheorghe**, *Dreptul Bizantin în Țările Române, Îndreptarea Legii, 1652*, “Studii de istorie”, 1960, pp. 57-82.
66. **Cronț Gheorghe**, *Dreptul bizantin în Țările Române. Pravila Moldovei din 1646*, “Studii de istorie”, 1958, pp. 42-72.

67. **Cronț Gheorghe**, *Pravila de la Govora din 1640*, "Studii de istorie", 1961, nr. 5, pp. 1211-1226.
68. **D'Auria, A.**, "Alcune considerazioni sul problema delle leggi irritanti ed inabilitanti nella prospettiva del rapporto tra i canoni 10 e 124 de CIC", în Defilippi, G. B., *L'atto giuridico nel diritto canonico*, Libreria editrice vaticana, Vatican, 2002, p. 155-183.
69. **De Paolis, V. și D. Cito**, *Le sanzioni nella Chiesa, commento al codice di diritto canonico*, Libro VI, Roma, 2000.
70. **De Paolis, V., și D. Cito**, "L'atto giuridico", în Defilippi G. B., *L'atto giuridico nel diritto canonico*, Libreria editrice vaticana, Vatican, 2002.
71. **Delhaye, P.**, "La charité super-vertu", în *Seminarium*, 3 (1969), p. 508-530.
72. **Denzinger, H. J.**, *Symbolae et definitiones de la foi catholique. Enchiridion symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, Cerf, Paris, 1996.
73. **Dezza, P.**, "Formazione umana e vocazione", în *Seminarium*, 1 (1967), p. 84-97.
74. **Dho, G.**, "Orientamenti attuali nell'educazione alle virtù umane", în *Seminarium*, 3 (1969), p. 545-562.
75. **Di Carlo, S.**, "L'atto giuridico nel codex iuris canonici del 1917 e del 1983: normative e confronto", în Defilippi, G. B., *L'atto giuridico nel diritto canonico*, Libreria editrice vaticana, Vatican, 2002, p. 7-22.
76. **Diez, A.**, "Ammissione in religione", în *Dizionario degli istituti di perfezione*, 1 (1974), p. 522-535.
77. **Dumitru Găină I.**, *Pravila bisericească de la Iași (Șapte Taine, 1644)*, "Biserica Ortodoxă Română" an LXXXI (1963), nr. 5-6, pp. 558-569.
78. **Dură Nicolae**, *Didascalia, versiunea etiopiană*, "Studii Teologice", an XXVII (1975), nr. 5-6, p. 436-451.
79. *Erosul platonice*, în revista *Gândirea*, nr. 10/1942, pag. 564.
80. **Fecioru Dumitru**, *Biserica Ortodoxă sprijină strădaniile credincioșilor săi pentru o viață mai bună*, "Studii Teologice", an IV (1952), nr. 9-10, pp. 489-499.
81. **Fecioru Dumitru**, *Sfântul Grigorie de Nazianz, Despre preoție*, "Biserica Ortodoxă Română", an LXXXVI (1968), nr. 1-2, pp. 127-164.
82. **Ferenț Iosif**, *Virtuțile teologice, fundamente ale vieții umane și mijloace de comuniune ale omului cu Dumnezeu*, "Orizonturi Teologice", an III (2003), nr. 3, pp. 29-71.
83. **Floca Ioan N.**, *Autoritatea și acutalitatea Sinodului II Ecumenic*, "Mitropolia Ardealului", an XXVI (1981), nr. 7-9, pp. 492-508.
84. **Floca Ioan N.**, *Dispensa în dreptul bisericesc*, "Studii Teologice", an II (1949), nr. 9-10, pp. 107-121.

85. **Floca Ioan N.**, *Pravilalui Vasile Lupu*, “Studii Teologice”, an XXXII (1980), nr. 7-19=0, pp. 620-637.
86. **Florea Vasile**, *Opera canonică și nomocanică a Sfântului Ioan Scolasticul. Importanța ei pentru sistematizarea dreptului bisericesc ortodox* (teză de doctorat în teologie), “Studii Teologice”, an XLIII (1992), nr. 5-6, pp. 9-177.
87. **Franchetto, F.**, ”Alcune considerazioni sulla disciplina circa le irregolità e gli impedimenti relativi all’ordine sacro”, în *Quaderni di Diritto Ecclesiale*, XXVIII (2015), nr. 4, p. 393-422.
88. **Galeriu Constantin**, *Preoția ca slujire a Cuvântului*, “Ortodoxia”, an XXXIV (1982), nr. 4, pp. 294-312.
89. **Galeriu Constantin**, *Preoția taină și slujire în viața Bisericii*, “Ortodoxia”, an XXXIV (1982), nr. 4, pp. 438-539.
90. **Ganea Ioasaf**, *Sfântul Grigorie Teologul, propovăduitor al iubirii de semeni*, “Mitropolia Olteniei”, an XXVII (1975), nr. 1-2, pp. 17-22.
91. **Ganea Ioasaf**, *Slujirea preotului*, “Mitropolia Olteniei”, an XXVIII (1976), nr. 7-8, pp. 556-562.
92. **Gemelli, A.**, ”Vocazione”, în Cacciatore, G., *Enciclopedia del sacerdozio*, Libreria editrice fiorentina, Firenze, 1953, p. 3-49.
93. **Gomboș Stelian**, *Relația dintre rațiune și credință în teologia Sfântului Vasile cel Mare*, “Altarul Banatului”, an XX (LIX) (2009), nr. 10-12, pp. 51-60.
94. **Iana Constantin M.**, *Învățătura despre Întruparea în Marele Cuvânt catehetic al Sfântului Grigorie de Nyssa*, “Studii Teologice”, an XIX (1967), nr. 5-6, pp. 309-320.
95. **Ică Ioan I.**, *Slujirea preoțească după Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, ierarhia bisericească și puterea disciplinară*, “Mitropolia Olteniei”, an XXVII (1975), nr. 1-2, pp. 6-11.
96. **Ichim Dumitru**, *Problema celibatului preoțesc în Biserica Romano-Catolică*, “Studii Teologice”, an XXII (1970), nr. 9-10, pp. 704-712.
97. **Ioja Cristinel**, *Omul – ființă cunoscătoare*, “Teologia”, an VII (2003), nr. 2, pp. 58-71.
98. **Ioja Cristinel**, *Redescoperirea Sfintei Scripturi*, “Altarul Banatului”, an XX (LIX) (2009), nr. 10-12, pp. 93-102.
99. **Iustinian, Patriarhul României**, *Valabilitatea actuală a canonului 28 al sin IV ec., de la Calcedon*, “Ortodoxia”, an III (1951), nr. 2-3, pp. 173-187.
100. **Ivan Iorgu D.**, *Pravila mare dealungul vremii*, “Studii Teologice”, an IV (1952), nr. 9-10, pp. 580-609.

101. **Ivan Iorgu**, *Pravila Mare de-a lungul vremii*, "Studii Teologice", IV (1952), nr. 9-10, pp. 580-609.
102. **Izvoranu Stelian**, *Elemente de Drept bisericesc în legiuirile veacului XVIII și XIX până la Regulamentul Organic*, "Studii Teologice", an IX (1959), nr. 1-2, pp. 61-72.
103. **Joantă Visarion**, *Preoția – har și dar de la Dumnezeu. Pregătirea teologică și moral-duhovnicească pentru preoție*, "Altarul Banatului", an XII (LI) (2001), nr. 7-9, pp. 127-135.
104. **Jurcă Constantin Eugen**, *Explicarea Sfintei Taine a Preoției*, "Mitropolia Banatului", an XXXV (1985), nr. 5-6, pp. 313-322.
105. **Jurca Eugen**, *Libertatea și responsabilitatea în abordarea analitic-existențială*, "Altarul Banatului", an XVI (LV) (2005), nr. 1-3, pp. 39, 56.
106. **Loda, N.**, "L'ammissione nel monastero sui iuris secondo il CCEO", în *Commentarium pro religiosus et missionariis*, 76 (1995), p. 39-75.
107. **Manolache A.**, *Sfânta Taină a Hirotoniei*, "Glasul Bisericii", an XL (1981), nr. 3-5, pp. 324-344.
108. **Marchetti, G.**, "La "vocatio" di un ufficio ecclesiastico: annotazioni circa un istituto giuridico canonistico", în *Quaderni di Diritto Ecclesiale*, XVII (2004), nr. 2, p. 117-145.
109. **Marcozzi, V.**, "Autorità e interiorità nell'esame all'ammissione al sacerdozio", în *Quaderni di Diritto Ecclesiale*, III (1990), nr. 1, p. 42-52.
110. **Marcu Gr. T.**, *Sfântul Apostol Pavel despre personalitatea religioasă-morală a păstorului de suflete*, "Studii Teologice", an VII (1955), nr. 3-4, pp. 197-216.
111. **Marcu Grigorie**, *Însemnătatea Epistolei Sfântului Apostol Pavel către Tit*, "Mitropolia Ardealului", an XIII (1968), nr. 4-6, pp. 272-277.
112. **Marina, Eugen**, *Despre preoți și diaconi după Sfintele canoane*, "Biserica Ortodoxă Română", an LXXXIII (1965), nr. 11-12, pp. 1063-1078.
113. **Marinescu Stelian**, *Competența și atribuțiile juridice ale clericilor în secolele al XIV-lea – al XVIII-lea*, "Biserica Ortodoxă Română", an LXXXVIII (1970), nr. 7-8, pp. 796-811.
114. **Mazars, P.**, "Spiritualité sulpicienne et vertus humaines", în *Seminarium*, 3 (1969), p. 434-454.
115. **McDermont, R. M.**, "Admission of candidates and formation of members (cc.641-661)", în Coriden, J. A. și T. J. Green (eds.), *The Code of Canon Law. A text and commentary*, York/Mohwah, 1985, p. 489-499.
116. **Metzger, M.**, "La théologie et le droit canonique, victimes des systématisations", în *Revue de droit canonique*, 51, 1 (2001), p. 163-187.

117. **Michel, A.**, ”Vertus”, în *Dictionnaire de théologie catholique*, vol. XV, 2, Latouzey et Ané, Paris, 1950, col. 2739-2799.
118. **Migliavacca, A.**, ”La formazione umana in seminario”, în *Quaderni di Diritto Ecclesiale*, XXXI (2018), nr. 4, p. 434-464.
119. **Migliavacca, A.**, ”Formazione dei presbiteri e insegnamento dell’ecumenismo”, în *Quaderni di Diritto Ecclesiale*, XXIX (2016), nr. 3, p. 304-321.
120. **Migliavacca, A.**, ”Gli scrutini sulla idoneità dei candidati agli Ordini”, în *Quaderni di Diritto Ecclesiale*, XII (1999), nr. 3, p. 297-309.
121. **Migliavacca, A.**, ”Irregolită e impedimenti: vie di conoscenza e di verifica al servizio del discernimento”, în *Quaderni di Diritto Ecclesiale*, XXVIII (2015), nr. 4, p. 423-443.
122. **Mihoc Vasile**, *Omul – chip și asemănare a lui Dumnezeu-deși poartă ranele păcatului*, ”Mitropolia Ardealului”, an XXVI (1981), nr. 7-9, pp. 549-559.
123. **Mircea I.**, *Organizarea Bisericii și viața primilor creștini după Faptele Apostolilor*, ”Studii Teologice”, an II (1949), nr. 9-10, pp. 64-93.
124. **Mircea Ioan**, *Preoția harică și preoția obștească*, ”Ortodoxia”, an XXXIV (1972), nr. 4, pp. 532-254.
125. **Miron Dan M.**, *Principii de morală privitoare la familie în Pravila cea Mare*, ”Biserica Ortodoxă Română”, an LXXXVII (1969), nr. 11-12, pp. 1187-1197.
126. **Miron Dan**, *Principii și rânduieli morale privitoare la cler în canoanele Sinoadelor Ecumenice*, ”Studii Teologice”, an XXII (1970), nr. 9-10, pp. 689-703.
127. **Mladin Nicolae**, *Sfântul Ioan Gură de Aur: Despre desăvârșirea creștină*, ”Ortodoxia”, an IV (1957), nr. 4, pp. 560-585.
128. **Moisiu Alex**, *Sfântul Grigorie cel Mare, cartea regulei pastorale* (traducere), ”Mitropolia Ardealului”, an XXIV (1979), nr. 4-6, pp. 384-462.
129. **Moisiu Alexandru**, *Biserica Ortodoxă Română, îndrumătoare și călăuzitoare a vieții preoților și credincioșilor ei spre împlinirea înaltelor idealuri în viața socială și morală a poporului nostru*. ”Mitropolia Ardealului”, an XVIII (1973), nr. 1-2, pp. 54-62.
130. **Moisiu Alexandru**, *Fericitul Augustin – păstor și îndrumător al vieții creștine*, ”Studii Teologice”, an XXII (1970), nr. 9-10, pp. 637-649.
131. **Moldovan Ilie**, *Preotul duhovnic și darul iertării păcatelor*, ”Ortodoxia”, an XXXIV (1982), nr. 4, pp. 570-585.
132. **Moldovan Ilie**, *Rolul preotului în promovarea și cultivarea vieții religios-morale în parohie*, ”Biserica Ortodoxă Română”, an XCVIII (1980), nr. 11-12, pp. 1144-1158.
133. **Moldovan Ilie**, *Semnificația și responsabilitatea slujirii preoțești, după Sfântul Apostol Pavel*. ”Ortodoxia”, an XXXIV (1982), nr. 4, pp. 268-293.

134. **Montini, P.**, ”La verifica della formazione alla vigilia dell’ordinazione”, în *Quaderni di Diritto Ecclesiale*, III (1990), nr. 1, p. 53-66.
135. **Negoiață Athanase**, *Preotul necredincios din manuscrisele de la Qumran*, ”Mitropolia Banatului”, an XII (1962), nr. 9-10, pp. 485-495.
136. **Niculescu Nicolae**, *Sinodul al IV ecumenic și organizarea vieții monastice*, ”Ortodoxia”, an III (1951), nr. 2-3, pp. 459-479.
137. **Pal Maximilian**, *Importanța izvoarelor juridice în Biserica Ortodoxă Română*, ”Teologia”, an IX (2005), nr. 3, pp. 10-31.
138. **Palombi, R.**, ”Aspetti dell’invalidità dell’atto giuridico nella vigente Legislazione canonica”, în *Apollinaris*, 66, 1-4 (1993), p. 219-250.
139. **Pavanello, P.**, ”Irregolarità a ricevere l’ordino sacro”, în *Quaderni di diritto ecclesiale*, XII, 3 (1999), p. 279-296.
140. **Pavel Constantin**, *Răsplata muncii în concepția moralei creștine* ”Mitropolia Olteniei”, an XXIII (1971) nr. 3-4, pp. 175-194
141. **Perlasca, A.**, ”L’invalidità della sacra ordinazione: *Votum coram* Sciacca e commento”, în *Quaderni di Diritto Ecclesiale*, XXVIII (2015), nr. 4, p. 444-457.
142. **Perlasca, A.**, ”Materia e forma, tempo e luogo dell’ordinazione presbiterale”, în *Quaderni di Diritto Ecclesiale*, XII (1999), nr. 3, p. 254-278.
143. **Petrescu Nicolae**, *Învățătura după Sfântul Grigorie de Nazianz și chipul de preot a lui însuși*, ”Mitropolia Olteniei”, an XVIII (1966) nr. 5-6, pp. 391-399
144. **Petrescu Nicolae**, *Învățătura Sfântului Ioan Gură de Aur despre preoție*, ”Mitropolia Banatului”, an XVIII (1968), nr. 4-6, pp. 244-259.
145. **Petrică Vasile**, *Tactul pastoral*, ”Mitropolia Banatului”, an XXXV (1985), nr. 7-8, pp. 478-483.
146. **Popescu Gh.**, *Preot și pastorație*, ”Mitropolia olteniei”, an XVII (1965), nr. 9-10, pp. 545-558.
147. **Popescu Teodor M.**, *Colaboratorii preotului*, ”Biserica Ortodoxă Română”, an LXXIII (1955), nr. 7, pp. 627-641.
148. **Popescu Teodor M.**, *Preotul și dragostea întreolaltă*, ”Mitropolia Banatului”, an XXXV (1985), nr. 3-4, pp. 212-218.
149. **Popescu Teodor**, *Cler și popor în primele secole*, ”Studii Teologice”, an II (1949), nr. 9-10, pp. 712-738.
150. **Popescu Țintăreni Gh.**, *Profesia și vocația în concepția creștină*, ”Mitropolia Olteniei”, an XXIII (1971), nr. 5-6, pp. 327-334.

151. **Popovici Ioan**, *Sfântul Grigorie al Nyssei ca "exeget" sau "interpret" al sfintelor canoane*, "Altarul Banatului", an XX (LIX) (2009), nr. 10-12, pp. 23-31.
152. **Prescure Vasile**, *Aspecte ale vieții morale creștine*, "Mitropolia Olteniei", an XXVII (1975), nr. 1-2, pp. 86-94.
153. **Radu Dumitru**, *Sfintele Taine ale Bisericii după Tradiția apostolică din punct de vedere ortodox*, "Biserica Ortodoxă Română", an XCVIII (1980), nr. 11-12, pp. 1129-1140.
154. **Radu Dumitru**, *Taina preoției*, "Ortodoxia", an XXXI (1979), nr. 3-4, pp. 532-553.
155. **Rădulescu Nicolae**, *Păcatul și eliberarea după Noul Testament*, "Studii Teologice", an XXVIII (1976), nr. 7-10, pp. 669-682.
156. **Rămureanu Ioan O.**, *Aduceri aminte despre preoți și cărturari*, "Teologia", an X (2006), nr. 1, pp. 127-136.
157. **Rămureanu Ioan**, *Preotul - slujitor al lui Dumnezeu și al oamenilor, după Sfinții Trei Ierarhi*, "Biserica Ortodoxă Română", an LXXXVIII (1970), nr. 1-2, pp. 99-105.
158. **Ravaglioli, A. M.**, "Patologie della vocazione", în *Dizionario di pastorale vocazionale*, Roma, 2002, p. 844-864.
159. **Robleda, O.**, "De concetu actus iuridici", în *Periodica de re morali, canonica, liturgica*, 51 (1962), p. 413-446.
160. **Ronco, A.**, "Integrazione psichica e virtù: elementi di una psicologia delle virtù umane", în *Seminarium*, 3 (1969), p. 531-544.
161. **Rus Constantin**, *Autoritatea sacramentală și puterea de conducere după dreptul canonic al Bisericii Romano-Catolice*, "Altarul Banatului", an XVIII (LVII) (2007), nr. 1-3, pp. 23-49.
162. **Rus Constantin**, *Libertate și constrângere în răspândirea credinței*, "Altarul Banatului", an X (XLIX) (1999), nr. 10-12, pp. 56-64.
163. **Rus Constantin**, *Preoție și Comuniune*, "Teologia", an V (2001), nr. 2, pp. 47-71.
164. **Rus Constantin**, *Receptarea, consensul și unitatea din punct de vedere canonic*, "Teologia", an VIII (2004), nr. 1-2, pp. 26-46.
165. **Rus Constantin**, *Tineretul creștin și lumea seculară: Omilia Sfântului Vasile cel Mare despre literatura păgână*, "Teologia", an VII (2003), nr. 2, pp. 116-134.
166. **Rusin Jan**, *Starea civilă a preoților și diaconilor după Sfintele Canoane*, "Studii Teologice", an XXV (1973), nr. 5-6, pp. 387-398.
167. **Rusu Dumitru**, *Studiu comparativ al exegezei lui Origen la cartea Facerii cu comentariile Sfinților Trei Ierarhi*, "Altarul Banatului", an XXII (LXI) (2011), nr. 4-6, pp. 8-17.

168. **Saraiva, Martins, J.**, ”Carattere collegiale dell’opera educativa e compiti dei singoli formatori”, în *Seminarium*, 4 (1995), p. 802-812.
169. **Sârbu Corneliu**, *Sfinții Vasile, Grigorie și Ioan, îndrumătorii ai teologiei actuale*, ”Mitropolia Ardealului”, an XVIII (1973), nr. 1-2, pp. 39-44.
170. **Sartori, G. S.**, ”La direzione spirituale nel cammino formativo dei candidati al presbiterato”, în *Quaderni di Diritto Ecclesiale*, XXI (2008), nr. 4, p. 398-421.
171. **Sartori, G. S.**, ”La formazione permanente dei presbiteri dal Vaticano II al nuovo Codice”, în *Quaderni di Diritto Ecclesiale*, III (1990), nr. 1, p. 67-87.
172. **Scapin, P.**, ”Vocazioni: crisi congiunturale e strutturale?”, în *Presbyteri*, 4 (1983), p. 251-269.
173. **Șchiopu Iulian**, *Norme pastorale pentru preoțimea română de azi în activitatea și opera scrisă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian*, ”Biserica Ortodoxă Română”, an LXXXVII (1969), nr. 11-12, pp. 1161-1172.
174. **Schoupe, J. P.**, ”La dimension juridique de la Parole et des sacrements ainsi que de la Communio”, în *L’année canonique*, 42 (2000), p. 167-188.
175. **Șerbănescu Nicolae**, *Atitudinea preoțimii ortodoxe față de dreptele năzuințe ale poporului*, ”Biserica Ortodoxă Română”, an LXXV (1957), nr. 3-4, pp. 220-272.
176. **Șesan Milan**, *Milă și iertare*, ”Mitropolia Banatului”, an XX (1970), nr. 10-12, pp. 690-691.
177. **Skouteris Constantin V.**, *Bioetica și modul de viață al ortodoxiei*, ”Altarul Banatului”, an XVIII (LVII) (2007), nr. 1-3, pp. 13-22.
178. **Slevoacă Ștefan**, *Preoția de hirotonie și preoția credincioșilor*, ”Ortodoxia”, an XXXIV (1972), nr. 4, pp. 255-267.
179. **Smochină Nicolae N.**, *O pravilă românească din veacul al XVI-lea “Pravila Sfinților Părinți după învățătura lui Vasile cel Mare”*, întocmită de ritorul și scolasticul Lucaci în 1581, ”Biserica Ortodoxă Română”, an LXXXIII (1965), nr. 11-12, pp. 1043-1062.
180. **Spicq, B. C.**, ”Les vertus humaines dans le Nouveau testament”, în *Seminarium*, 3 (1969), p. 377-394.
181. **Stan Liviu**, *Ecclesia semper reformanda. Avatarele unui aggiornamento*, ”Biserica Ortodoxă Română”, an LXXXVIII (1970), nr. 1-2, pp. 72-85.
182. **Stan Liviu**, *Importanța canonică și juridică a Pravilei de la Târgoviște (1652)*, ”Studii Teologice”, an IV (1952), nr. 9-10, pp. 561-579.
183. **Stan Liviu**, *Importanța canonic-juridică a sinodului al IV-lea Ecumenic*, ”Ortodoxia”, an III (1951), nr. 2-3, pp. 441-458.

184. **Stan Liviu**, *Pravila Sfântului Calinic, un veac de la apariția ei*, "Mitropolia Olteniei", an XIV (1962), nr. 3-4, pp. 209-223.
185. **Stan Nicolae**, *Iisus Hristos-manifestarea iubirii divine*, în „Altarul Banatului”, anul XVI (2005), nr. 10-12, p. 34-49
186. **Stănculescu Ioan F.**, *Ascultarea canonică*, "Studii Teologice", an XIV (1962), nr. 7-8, pp. 471-488.
187. **Stănescu Ioan F.**, *Reforme, rânduieli și stări bisericești în epoca fanariotă*, "Biserica Ortodoxă Română" an LXXXI (1963), nr. 5-6, pp. 522-545.
188. **Stăniloae Dumitru**, *Iisus Hristos Arhiereu în veac*, "Ortodoxia", an XXXI (1979), nr. 2, pp. 217-231
189. **Stăniloae Dumitru**, *Slujitori ai lui Dumnezeu, slujitori ai altarelor*, "Biserica Ortodoxă Română", an LXXXVIII (1970), nr. 3-4, pp. 408-416.
190. **Stăniloae Dumitru**, *Sublimitatea preoției și îndatoririle preotului*, "Mitropolia Olteniei", an IX (1957), nr. 5-6, pp. 298-312.
191. **Stăniloae Dumitru**, *Temeiuri teologice, ale ierarhiei și ale sinodalității ei*, "Studii Teologice", an XXII (1970), nr. 3-4, pp. 165-178.
192. **Știopu Aurelian-Lucian**, *Căderea omului în păcat potrivit învățăturii pauline*, "Altarul Banatului", an XX (LIX) (2009), nr. 10-12, pp. 61-77.
193. **Stoenescu Daniil**, *Sfântul Vasile cel Mare, om al durerilor și cunoscător al suferinței*, după epistolele sale, "Teologia", an I (1997), nr. 2, pp.103-107.
194. **Streza Nicolae**, *Familia preotului - mijloc esențial de pastorație*, "Altarul Banatului", an XVI (LV) (2005), nr. 1-3, pp. 90-97.
195. **Suparschi M.**, *Idei moral-sociale în epistolele Sfântului Apostol Pavel*, "Studii Teologice", an VIII (1956),nr. 3-4, pp. 167-179
196. **Telea Marius**, *Preoția și duhovnicia în viziunea Sfântului Simeon Noul Teolog*, "Orizonturi Teologice", an III (2003), nr. 3, pp. 83-95.
197. **Todea Adina**, *Conștiința morală în cugetarea patristică (II)*, "Teologia", an X (2006), nr. 1, pp.208-232.
198. **Todea Adina**, *Elemente de Psihanaliză din perspectiva teologică*, "Teologia", an IX (2005), nr. 1, pp. 191-210.
199. **Trevisan, G.**, "La buone qualità del candidato all'episcopato", în *Quaderni di Diritto Ecclesiale*, XII (1999), nr. 1, p. 58-69.
200. **Vallini, A.**, "I grandi orientamenti della formazione al presbiterato", în *Quaderni di Diritto Ecclesiale*, III (1990), nr. 1, p. 18-32.

201. **Vasile, Episcopul Oradiei**, *Locul și rostul preotului în parohie – câteva îndrumări pastorale pentru timpul de acum*, “Mitropolia Ardealului”, an XXVI (1981), nr. 7-9, pp. 479-491.
202. **Vasilescu Emilian**, *Cultura preotului de astăzi*, “Biserica Ortodoxă Română”, an LXXIII (1955), nr. 7, pp. 642-646.
203. **Vernaschi, V.**, ”La formazione al ministero sacerdotale all’interno degli Insituti di vita consacrata e delle Società di vita apostolica”, în *Quaderni di Diritto Ecclesiale*, III (1990), nr. 1, p. 33-41.
204. **Vintilescu Petre**, *Pregătirea Sfințiților slujitori pentru oficiul Liturghiei*, “Biserica Ortodoxă Română”, an LXXVII (1959), nr. 2, pp. 141-176.
205. **Vlad Man Traian D.**, *Vechea organizare a Bisericii și Sinodul I Ecumenic*, “Studii Teologice”, an XXII (1970), nr. 3-4, pp. 267-277.
206. **Vlad Vasile**, *Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie – temeuri ale vieții religios-morale*, “Altarul Banatului”, an XX (LIX) (2009), nr. 10-12, pp. 103-116.
207. **Vornicescu Nestor**, *Viața și morala duhovnicească a preotului*, “Biserica Ortodoxă Română”, an LXXVI (1958), nr. 3-4, pp. 333-347.
208. **Zacchello, I.**, ”La formazione e le sue tappe”, în *Quaderni di Diritto Ecclesiale*, III (1990), nr. 2, p. 221-233.
209. **Zăgrean Ioan și Moisiu Alex**, *Hirotonia Femeilor în contextul actual al dialogului ecumenist*, “Mitropolia Ardealului”, an XXIV (1979), nr. 4-6, pp. 371-383.
210. **Zanetti, E.**, ”Formazione cristiano e formazione teologica per i fedeli laici”, în *Quaderni di Diritto Ecclesiale*, XXII (2009), nr. 4, p. 340-359.
211. **Zăvoianu Cornel**, *Chipul preotului după opera Sfântului Grigorie de Nazianz*, “Ortodoxia”, an XXXIV (1982), nr. 4, pp. 333-348.

4. Surse web

1. http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/ccatheduc/documents/rc_con_ccatheduc_doc_19740411_celibato-sacerdotale_it.html, accesat la data de 17 aprilie 2019.